

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
YAYINLARI
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY

OLBA XXXI

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
YAYINLARI
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY

OLBA XXXI

KAAM YAYINLARI

OLBA

XXXI

© 2023 Mersin Üniversitesi/Türkiye

ISSN 1301 7667

Yayıncı Sertifika No: 46660

OLBA dergisi;

ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST

ve

TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir. Makalelerdeki görüş, düşünce ve bilimsel değerlendirmelerin yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

The articles are evaluated by referees. The legal responsibility of the ideas, opinions and scientific evaluations are carried by the author.

OLBA dergisi, Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.

Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of the Mersin University

(Research Center for Cilician Archaeology / Journal OLBA)

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published

in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the Mersin University

(Research Center for Cilician Archaeology / Journal OLBA)

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.

Articles should be written according to the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Doç. Dr. Deniz Kaplan

OLBA'nın yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için yazışma adresi:

Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül

Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin - TURKEY

Diğer İletişim Adresleri

Other Correspondance Addresses

Tel: +90 324 361 00 01 • 14730 / 14734

Fax: +90 324 361 00 46

web mail: www.kaam.mersin.edu.tr

www.olba.mersin.edu.tr

e-mail: sdurugonul@gmail.com

Baskı / Printed by

Sistem Ofset Bas. Yay. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Strazburg Cad. No: 31/17 Sıhhiye / ANKARA

Tel: +90 312 229 18 81 • Sertifika No: 46660

Grafik / Graphic

Sistem Ofset Bas. Yay. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Strazburg Cad. No: 31/17 Sıhhiye / ANKARA

Tel: +90 312 229 18 81 • www.sistemofset.com.tr

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM) YAYINLARI-XXXI

MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY (KAAM)-XXXI

Editörler

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS
Deniz KAPLAN

OLBA Bilim Kurulu

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Fikri KULAKOĞLU (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL (Mersin Üniversitesi)
Prof. Dr. Marion MEYER (Viyana Üniversitesi)
Prof. Dr. Susan ROTROFF (Washington Üniversitesi)
Prof. Dr. Kutalmış GÖRKAY (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. İ. Hakan MERT (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Eda AKYÜREK-ŞAHİN (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Yelda OLCAY-UÇKAN (Anadolu Üniversitesi)

MERSİN

2023

İçindekiler / Contents

Özlem Çakar-Kılıç Orta Porsuk Havzası'nda İlk Tunç Çağı: Sulak Peyzajların Demircihöyük Yerleşimine Olası Etkileri Üzerine Çok Yönlü Bir Değerlendirme (<i>The Early Bronze Age in the Middle Porsuk Basin: A Multiple Evaluation on the Potential Effects of Wetland Landscape on Demircihöyük</i>)	1
Sinan Paksoy – Abdulkadir Baran The Historical, Topographic and Architectural Definitions of “Geländemauer” City Walls in Karia (<i>Karia’da ‘Geländemauer’ Planlı Kent Surlarının Tarihi, Topoğrafik ve Mimari Tanımları</i>).....	37
Ümit Aydınöglu – Burak Belge Diocaesarea'nın Antik Dönem Kent Planına İlişkin Değerlendirme (<i>Evaluation of the City Plan of Diocaesarea in the Ancient Periods</i>)	61
Deniz Kaplan – Ali Ulvi – A. Yasin Yiğit Tarsus'un Taş Yığma Tepeleri: Kilikia'nın Tümülüsleri (<i>The Stone ‘Hills’ of Tarsus: The Tumuli of Cilicia</i>)	79
Okan Özdemir Rural Houses With Architectural Decoration and New Examples of Local Workshops (Bauhütte) in Tapureli (Rough Cilicia) (<i>Tapureli’de (Dağlık Kilikia) Kırsal Konutlarda Mimari Süsleme ve Yerel Süsleme Atölyelerine (Bauhütte) Yeni Örnekler</i>)	97
Hava Keskin – Nurşah Çokbankir-Şengül – Benay Özcan-Özlü Antalya Müzesi Aphrodite Heykelciği Işığında Aphrodite Ourania ve Tanrıçanın Kehanet İkonografisi (<i>Aphrodite Ourania and the Divination Iconography of the Goddess in the Light of the Aphrodite Statuette from the Antalya Museum</i>)	121
Şükrü Özudoğru – Düzgün Tarkan Kibyra Olympeion Odeionu Pulpitum Cephesi Opus Sectile Kaplaması ve Orkestra Opus Sectile Aigis / Medusa Döşemesi (<i>The Opus Sectile Wall Covering on the Facade of the Pulpitum and the Opus Sectile Aigis / Medusa on the Orchestra Floor of the Olympeion Odeion of Kibyra</i>)	143

Çilem Uygun – Bilsen Özdemir – Taner Korkut The Lamp Molds and Lamp Production of Tlos in the Roman Period (<i>Roma Dönemi'nde Tlos Kandil Kalıpları ve Kandil Üretimi</i>)	199
Gonca Cankardeş-Şenol – Ece Benli-Bağcı – Seda Deniz-Kesici Halikarnassos'tan Amphora Mühürleri-I: Türk Kuyusu Mahallesi Kazıları (<i>Amphora Stamps from Halikarnassos-I: Excavations at Türk Kuyusu Quarter</i>)....	233
Ülkü Kara British Museum'da Bulunan Bir Zeest 80 Amphorası Mühürü (<i>A Stamp on the Type of the Zeest 80 Amphora from the British Museum</i>)	271
Can Erpek Late Antique Period in Cappadocia: Şahinefendi (Sobesos) in the Light of Historical Sources and Archaeological Remains (<i>Kappadokia'da Geç Antik Dönem: Tarihi Kaynaklar ve Arkeolojik Kalıntılar Işığında Şahinefendi- Sobesos-</i>)	287
Guntram Koch – Nergis Ataç Spätantike Sarkophage in Georgien (<i>Gürcistan'da Geç Antik Lahitler</i>)	323
Sevgi Sarıkaya The Roles of Artabazus II and his Family Members in the Persian - Macedonian Wars (<i>II. Artabazos ve Aile Fertlerinin Pers - Makedon Savaşlarındaki Rollerini</i>)	341
Murat Tozan The Kozak Plateau in Antiquity: Toponyms, Routes and Natural Resources (<i>Antikçağ'da Kozak Yaylası: Toponimler, Güzergahlar ve Doğal Kaynaklar</i>).....	381
Ömer Tatar New Remarks on Ptolemaic Bronze Coins With Trident Punchmark in the Light of New Data from Asia Minor (<i>Küçük Asya'dan Yeni Veriler Işığında Trident Punchmarklı Bronz Ptolemaios Sikkeleri Üzerine Yeni Yorumlar</i>)	401
Ebru Akdoğan-Arca – Nuray Gökalp-Özdil Bir Batı Dağlık Kilikia Kenti Iotape ve Yeni Bir Onurlandırma Yazıtı (<i>Iotape, A Western Rough Cilician City and A New Honorary Inscription</i>)	421
Eda Akyürek-Şahin Ein Verstockter Sünder in einem interessanten Fragment einer Beichtinschrift im Museum von Bursa (<i>An Obstinate Sinner – A New Fragment of a Confession-Inscription in the Bursa Museum</i>)	449

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI ‘OLBA’

YAYIN İLKELERİ

Amaç

Olba süreli yayını; Anadolu, Akdeniz dünyası ve ilişkili bölgelere dair orijinal sonuçlar içeren Arkeolojik çalışmalara yer verir; ‘Eski Çağ Bilimleri’ni birbirinden ayırmadan ve bir bütün olarak benimseyerek bilim dünyasına değerli çalışmalar sunmayı amaçlar.

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez basılır.

Yayınlanması istenilen makalelerin her yıl 31 Ağustos - 31 Ekim tarihleri arasında gönderilmiş olması gerekmektedir.

Yayın için değerlendirmeye alınacak makalelerde aşağıdaki kriterler gözetilir:

- Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ile Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi (İS 7. yüzyıla kadar) alanlarında yazılmış makaleler, yayın için değerlendirmeye alınır.
- Makaleler tanıtım veya katalog niteliklerinin ötesinde, araştırma sorusuna/ problemine dayanmalı, somut kanıtlar ve tartışmalarla desteklenen, verilerin tartışıldığı ve bağlantıların kurulduğu içeriklere sahip olmalıdır. Tartışma içermeyen ve kontekstlerinden kopuk şekilde ele alınan arkeolojik malzemeler, kataloglar, buluntu raporları, derleme yazılar değerlendirmeye alınmaz.
- Olba Dergisi, Arkeoloji bilim dalını temsil eden bilimsel bir süreli yayındır. Bu sebeple, verileri farklı bilim dallarının (Harita Mühendisliği, Mimarlık, Arkeometri, Jeofizik ve Antropoloji vb.) işbirliği ile oluşturulan çalışmaların makalelerinde, arkeolojik değerlendirmenin ön planda tutulması beklenir.

Yazım Kuralları

1. a- Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
b- Metin 10 punto; özet, dipnot, katalog ve bibliografya 9 punto olmak üzere, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
c- Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.

d- Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.

2. Noktalama (tireler) işaretlerinde dikkat edilecek hususlar:

a) Metin içinde her cümlelerin ortasındaki virgülden ve sonundaki noktadan sonra bir tab boşluk bırakılmalıdır.

b) Cümle içinde veya cümle sonunda yer alan dipnot numaralarının herbirisi noktalama (nokta veya virgül) işaretlerinden önce yer almalıdır.

c) Metin içinde yer alan “fig.” ibareleri, parantez içinde verilmeli; fig. ibaresinin noktasından sonra bir tab boşluk bırakılmalı (fig. 3); ikiden fazla ardışık figür belirtiliyorsa iki rakam arasına boşluksuz kısa tire konulmalı (fig. 2-4). Ardışık değilse, sayılar arasına nokta ve bir tab boşluk bırakılmalıdır (fig. 2. 5).

d) Ayrıca bibliyografya ve kısaltmalar kısmında bir yazar, iki soyadı taşıyorsa soyadları arasında boşluk bırakmaksızın kısa tire kullanılmalıdır (Dentzer-Feydy); bir makale birden fazla yazarlı ise her yazardan sonra bir boşluk, ardından uzun tire ve yine boşluktan sonra diğer yazarın soyadı gelmelidir (Hagel – Tomaschitz).

3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliyografya (makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII.

Dipnot (kitaplar ve makaleler için)

Richter 1977, 162, res. 217.

Diğer Kısaltmalar:

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	Bakınız

4. Tüm resim, çizim, tablo ve haritalar için sadece “fig.” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. (Levha, Resim, Çizim, Tablo, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kullanılmamalıdır).
5. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
6. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
7. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
8. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 300 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 300 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
9. Özetin altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
10. Metin, figürler ve figürlerin dizilimi (layout); ayrıca makale içinde kullanılan özel fontlar ‘zip’lenerek, We Transfer türünde bir program ile bilgisayar ortamında gönderilmelidir; çıktı olarak gönderilmesine gerek yoktur.
11. Figürlerde çözünürlük en az 300 dpi; format ise tif veya jpeg olmalıdır; bunlar Microsoft Word türünde başka bir programa gömülü olmamalıdır.
12. Dizilim (layout): Figürler ayrıca mail ekinde bir defada gelecek şekilde yani düşük çözünürlükte pdf olarak kaydedilerek dizilimi (layout) yapılmış şekilde yollanmalıdır.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

PUBLISHING PRINCIPLES

Scope

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies on Prehistory, Protohistory, Classical Archaeology, Classical Philology (and ancient languages and cultures), Ancient History, Numismatics and Early Christian Archeology (up till the 7th century AD) of Asia Minor, the Mediterranean and related regions.

Articles should present new ideas and not only have catalogues or excavation reports as their contents. The articles of archaeological studies undertaken together with other disciplines such as geophysics, archaeometry, anthropology etc should give more emphasis to the archaeological part of the work as the Journal Olba is an archaeological journal.

Olba is printed once a year in May. Articles can be sent from 31 August - 31 October each year.

Submission Criteria

1. a. Articles should be written in Word programs.
b. The text should be written in ‘Times New Roman’ in 10 puntos; the abstract, footnotes, catalogue and bibliography in 9 puntos (for PC and for Macintosh).
c. Footnotes should take place at the bottom of the page in continuous numbering.
d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Punctuation (hyphen) Marks:
  - a) One space should be given after the comma in the sentence and after the dot at the end of the sentence.
  - b) The footnote numbering within the sentence in the text, should take place before the comma in the sentence or before the dot at the end of the sentence.
  - c) The indication fig.:

* It should be set in brackets and one space should be given after the dot (fig. 3);

* If many figures in sequence are to be indicated, a short hyphen without space between the beginning and last numbers should be placed (fig. 2-4); if these are not in sequence, a dot and space should be given between the numbers (fig. 2. 5).

d) In the bibliography and abbreviations, if the author has two family names, a short hyphen without leaving space should be used (Dentzer-Feydy); if the article is written by two or more authors, after each author a space, a long hyphen and again a space should be left before the family name of the next author (Hagel – Tomaschitz).

3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbreviations’ used in the footnotes should be explained in the ‘Bibliography’. The bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977   Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliography (for articles):

Corsten 1995   Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII.

Footnotes (for books and articles)

Richter 1977, 162, fig. 217.

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit. : in the work already cited

idem : an author that has just been mentioned

ff : following pages

et al. : and others

n. : footnote

see : see

infra : see below

supra : see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation ‘fig.’ should be used in continous numbering (remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviation should not be used).
5. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
6. A list of figures should take part at the end of the article.

7. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
8. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 300 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 300 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be given in two languages.
9. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German.
10. Figures should be at least 300 dpi; tif or jpeg format are required; these should not be embedded in another program such as Microsoft Word.
11. The article, figures and their layout as well as special fonts should be sent by e-mail (We Transfer).
12. Layout: The figures of the layout, having lesser dpi, should be sent in pdf format.

HALİKARNASSOS'TAN AMPHORA MÜHÜRLERİ-I: TÜRK KUYUSU MAHALLESİ KAZILARI

Gonca CANKARDEŞ-ŞENOL – Ece BENLİ BAĞCI – Seda DENİZ KESİCİ*

ABSTRACT

Amphora Stamps from Halikarnassos-I: Excavations at Türk Kuyusu Quarter

The rescue excavations at Bodrum, Türk Kuyusu Quarter were carried out in the west of the stadium, the south of the theatre, the east of the Temple of Mars, and the Doric Stoa of the ancient city of Halikarnassos. In this article stamps found from the excavations and belonging to imported amphorae dated to the Hellenistic Period are studied. Totaly 38 stamped handles are presented here and 19 of the stamps are from Rhodes, 4 from Rhodian Peraea, 8 from Knidos, and 4 from Kos. Stamps belonging to the amphorae of Khios, Amorgos, and Nikandros Group are represented by one example among the finds. These stamped amphora handles give information about the trade relations of Halikarnassos in the Hellenistic Period.

Keywords: Amphora stamps, Halikarnassos, Bodrum-Türk Kuyusu, Hellenistic Period, Rhodes, Knidos, Karia

ÖZ

Bodrum Türk Kuyusu Mahallesi kurtarma kazıları, antik Halikarnassos kentinde stadyumun batısında, tiyatronun güneyinde, Mars Tapınağı ve Dorik Stoanın doğusunda gerçekleştirilmiştir. Bu makalede, kazılar sonucunda ele geçen ve Hellenistik Döneme tarihlendirilen ithal amphoralara ait mühürler ele alınmıştır. İncelenen 38 mühürden 19'u Rhodos, 4'ü Rhodos Peraiası, 8'i Knidos ve 4'ü Kos kökenli amphoralara aittir. Buluntular arasında yeralan Khios, Amorgos ve Nikandros Grubu amphoralarına ait mühürler de birer örnekle temsil edilmektedirler. Ele geçen söz konusu mühürlü amphora kulpları kentin Hellenistik Dönem ticari faaliyetlerine ilişkin bilgiler vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Amphora mühürleri, Halikarnassos, Bodrum-Türk Kuyusu, Hellenistik Dönem, Rhodos, Knidos, Karia

---

* Prof. Dr. Gonca Cankardeş-Şenol, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 35100 Bornova-İzmir-TR. E-posta: gonca.senol@ege.edu.tr. Orcid No: 0000-0001-8540-6648.
Ece Benli-Bağcı, Arkeolog, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, Muğla-TR. E-posta: ebenlibagci@gmail.com.
Orcid No: 0000-0002- 5334-1365
Seda Deniz-Kesici, Antropolog, Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi, Muğla-TR. E-posta: sdkesici@gmail.com.
Orcid No: 0000-0003- 1594-3047

Bodrum Türk Kuyusu Mahallesi kurtarma kazıları 2017 ve 2018 yıllarında Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi arkeologları tarafından gerçekleştirilmiştir. Kazıları yapılan alan, antik Halikarnassos kentinde, stadyumun batısında, tiyatronun güneyinde, Mars Tapınağı ve Dorik Stoanın doğusunda yer almakta olup antik kentin önemli bir konumundadır. Söz konusu kazı alanında, alanın tamamına yayılan, 11 mekan ve bir kuyu içeren bir yapı ile karşılaşmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda alanın oldukça büyük bir villaya ait olduğu tespit edilmiştir. Villanın yapımında, stadyumdan devşirilmiş blokların kullanılmış olduğu ele geçen buluntulardan anlaşılmaktadır. Ayrıca bazı odalarda ele geçen mozaik buluntular da yapının MS 4.-5. yüzyıllarda kullanılmış olduğunu göstermektedir.

Alanda yapılan çalışmalarda, daha erken döneme tarihlenen seramikler dolgu toprağından gelmektedir. Bundan hareketle alanın kullanım dönemi, MÖ 4. yüzyıl ile MS 5.-6. yüzyıllar olarak belirlenmiştir. Villanın kullanım evresinin çok öncesine ait olan, olasılıkla Göktepe'nin getirdiğı sel dolgusundan oluşan toprakta pek çok seramik buluntunun yanı sıra amphora mühürleri ile de karşılaşmıştır. Kontekst buluntusu olmamalarına karşın ele geçen mühürlü amphora kulpları, Halikarnassos kentinin Hellenistik Dönem ticari özelliklerine ilişkin bilgiler sunmaktadır. Kentin Hellenistik Dönem ticari ilişkilerine ait ilk çalışma 2002 yılında J. Lund tarafından, Mausolleion yakınlarında tespit edilen A Kuyusu içerisinde ele geçen farklı seramik buluntularla birlikte amphora mühürlerinin yayını ile yapılmıştır¹. Burada sunulacak olan amphora mühürleri, Bodrum Müzesi arkeologları tarafından kazı çalışmaları gerçekleştirilen Eski Çeşme Mahallesi ve Çarşı Mahallesi'nden ele geçen mühürlerle² birlikte, Halikarnassos kentinden bugüne kadar yayınlanmış en kapsamlı verileri sunacak olmaları bakımından büyük önem taşımaktadır.

Türk Kuyusu Mahallesi kazılarında farklı kökenlere sahip 38 mühürlü amphora kulbu ele geçmiştir. Mühürlü kulplardan 19 tanesi Rhodos (no. 1-19), 4 tanesi Rhodos Peraiası (no. 20-23), 8 tanesi Knidos (no. 24-31) ve 4 tanesi Kos (no. 32-35) kökenli amphoralara aittir. Khios, Amorgos ve Nikandros Grubu amphoraları da birer örnekle temsil edilmektedirler (fig. 39).

Rhodos amphora mühürleri arasında MÖ 3. yüzyılın ilk yarısından MÖ 2. yüzyılın ilk yarısının sonlarına tarihlenen pek çok örnek tespit edilmiştir. Ancak MÖ 4. yüzyıl sonunda (no. 1) ve MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısında da (no. 15) Rhodos şarabının kentteki varlığını kanıtlayan birer örnek bulunmaktadır. Tüm Rhodos buluntuları, MÖ 4. yüzyılın sonundan MÖ 2. yüzyılın sonuna kadar Rhodos ve Halikarnassos arasındaki düzenli ticari bağlantıyı belgelemektedir. Rhodos amphora mühür kronolojisinin son evreleri olan Period VI ve VII, diğer bir deyişle MÖ c. 108'den Augustus'a kadar olan döneme tarihlenen mühürlü kulplar, Eski Çeşme ve Çarşı Mahalleleri kazılarında da olduğu gibi, Türk Kuyusu Mahallesi kazılarında da ele geçmemiştir.

Rhodos Peraiası üretimi amphoralara ait mühürlü kulplar bu alanda da göze çarpmaktadır. Ancak Eski Çeşme Mahallesi buluntularına göre sayısal olarak daha azdır. Bulunan örnekler, MÖ 3. yüzyılın ilk yarısının sonlarından MÖ 3. yüzyılın sonları arasına tarihlenmektedirler.

1 Lund 2002, 157-174.

2 Cankardeş-Şenol – Uzala, baskıda; Cankardeş-Şenol – Benli-Bağcı – Özkan, baskıda.

Knidos amphoralarına ait örnekler, Eski Çeşme Mahallesi kazılarında oranla Türk Kuyusu Mahallesi kazı alanında daha bol sayıda ve kronolojik olarak daha geniş dönemi kapsar biçimde örnekle temsil edilmektedir. MÖ 3. yüzyılın ortasından önceye tarihlenen, literatürde Zenon B Grubu olarak bilinen amphoralara ait mühürler (no. 25-26), Knidos'un erken evresinin Halikarnassos'taki kanıtlarıdır. MÖ 2. yüzyıl içlerine tarihlenen bir kaç mühürün yanı sıra, özellikle Knidos amphora mühür kronolojisinin son evresi olan Period VII'de (MÖ c. 78-MÖ 1. yüzyılın sonu) üretilen ve üretici Κλεπτιθης'in adını taşıyan mühürlere sahip iki kulp (no. 27-28), Halikarnassos ile Knidos bağlantısının bu dönemdeki varlığının kanıtı niteliğindedir.

Halikarnassos'un diğer önemli bağlantısı olan Kos Adası'nda üretilen amphoralara ait mühürler de kazı çalışmaları sırasında ele geçmiştir. Kos şarabının kentte MÖ 2.-1. yüzyıllarda tüketimini belgeleyen 4 mühürlü kulp (no. 32-35), üretici ve tüketici kent arasındaki bilinen bağlantıyı desteklemektedir.

Kazılarda, Khios'un tanınmış amphora üreticisi Ἡγησίας'ın ele geçen tek mühürlü kulbu, kentte MÖ 200 civarında Khios şarabı tüketimini belgeleyen, üretici Ἡγησίας'ın amphoralarının dağılımına yeni bir tüketim merkezi eklemesi bakımından önem taşımaktadır.

Türk Kuyusu Mahallesi'ndeki kazılarda ele geçen dikkat çekici bir buluntu da Kyklad Adalarından Amorgos'ta üretilen bir amphoraya ait, üzerinde adanın etniğini taşıyan mühürdür. Bu mühür, Halikarnassos'un ticari bağlantıda bulunduğu merkezlerin arasında Amorgos'un da yer aldığını ortaya koymaktadır.

Türk Kuyusu Mahallesi kazılarında ele geçen buluntular, yukarıda söz edildiği üzere, kentin ticareti ile ilgili bilgilere ulaşılmasını sağlarken amphora mühür çalışmaları açısından da yeni mühür kalıplarının ilk kez tespit edilip bilim dünyasına tanıtılması bakımından da önem taşımaktadır. Aşağıda sunulan Rhodoslu yöneticiler Πανσανίας I (no. 8) ve Τιμαρχος (no. 11) ile Rhodoslu üretici Δαμοσθένης'in Πάναμος ay adlı (no. 13) mühürleri şimdye kadar bilinmeyen kalıpların belirlenmesini sağlamıştır. Aynı şekilde Koslu üretici Δημόνομος'un (no. 32) mühürü de yeni bir kalıptan elde edilmiş olup, amphora mühür kalıplarını içeren veritabanlarına eklenmiştir.

Amphora mühürleri, kazı alanında ele geçtikleri sayısal yoğunluğa göre Rhodos ve Rhodos Peraiası, Knidos, Kos, Khios, Nikandros Grubu ve Amorgos başlıkları altında aşağıda incelenmiştir. Amorgos mühürü dışındaki örneklerin kalıp numaraları, bu makalenin yazarlarından G. Cankardeş-Şenol'un mühür kalıp çalışmaları veritabanına göre verilmiştir³.

3 Mühür kalıp çalışmaları için bk. www.amphoralex.org. Rhodos yönetici mühür kalıplarına ilişkin yayınlar için bk. Cankardeş-Şenol 2015-I; Cankardeş-Şenol 2015-II; Cankardeş-Şenol 2016; Cankardeş-Şenol 2017.

1. Rhodos

A. Yönetici Mühürleri

Fig. 1a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S 9.49 (EtD 18/135A). Dikdörtgen, 3.4 x 1.9 cm, hilal biçiminde sigma, boustrophedon yazıtı, isim kısaltma. Yönetici: Ἀριστόδαμος I. Kalıp: RE-ΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟΣ 01-004.

Α[ρισ]τ-
οδάμ(*boustro*).

Yönetici Ἀριστόδαμος I, Period Ia (MÖ c. 304-c. 271) içerisinde bir yıl görev yapmıştır⁴. Yöneticinin adına, üretici Ἀριστι(’nin amphorasında rastlanmaktadır⁵. Yöneticinin adını taşıyan bu kalıpla beraber, henüz 4 farklı kalıp bilinmektedir.⁶ Aynı kalıptan elde edilmiş örnekler Loryma⁷ ve Patara’da⁸ ele geçmiştir.

Fig. 2 a-b. Env. no.: TRK 2017.62P. 4 S ETD 3 (EtD 17/306A). Dikdörtgen, 4.3 x 1.2 cm. Yönetici: Ἀριστόδαμος II, ay adı Ἀγριάνιος. Kalıp: RE-ΑΡΙΣΤΟΔΑΜΟΣ 02-ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ-001

Ἐπι Ἀρ[ιστο]δά-
μ [ο]υ
[Ἀγριαν]ίου

Ἀριστόδαμος II, Rhodos mühür kronolojisinde Period IIIe içinde MÖ c. 166/164 yılında yöneticilik görevinde bulunmuştur. Yönetici, Ἀγορᾶναξ⁹, Ἀντίμαχος¹⁰, Ἡράκλειτος II¹¹, Θίασος¹², Ἰάσων I¹³, Ἴπποκράτης¹⁴, Καλλιῶ¹⁵, Μαρσύας¹⁶, Νανῆς¹⁷, Τιμακράτης¹⁸ ve Φιλαίνιος¹⁹ adlı üreticilerin amphoralarını tarihlemektedir. Aynı kalıptan elde edilen mühüre sahip amphora kulbu, Alexandria’da Bibliotheka

- 4 Finkielsztejn 2001, 55. Makalede yer alan yöneticilerin görev yılları için Finkielsztejn 2001’de yayımlanan amphora mühür kronolojisi kullanılmıştır. Kronolojideki son değişiklikler için bk. Finkielsztejn 2021, p. 206-209. Makalede yer alan mühür fotoğraf ve kopyaları 1/1 ölçeklidir. Mühür fotoğraflarının çekimini gerçekleştiren Dr. K. Şenol’a teşekkürlerimizi sunarız. No. 38’de yer alan Amorgos mühürünün yer aldığı kulbun profil çizimi için Yüksek Lisans öğrencisi E. Benzer’e teşekkür ederiz.
- 5 Bu bağlantı, V. Grace’in Atina Amerikan Arkeoloji Okulu’ndaki arşivinde yer alan notlarından alındığı üzere, Rhodos’ta ele geçen tamamı korunmuş ve henüz yayınlanmamış bir amphora ile tespit edilmiştir.
- 6 Cankardeş-Şenol 2015-I, 387.
- 7 Cankardeş-Şenol 2019, 130, no. 1.
- 8 Dündar 2017, 86-87, kat. no. Rh. 4-5.
- 9 Finkielsztejn 2001, 109.
- 10 Brindisi Museum (J.-Y. Empereur’ün arşivinden). EMPEREUR – GUIMIER-SORBETS 1986, 130; NICOLAOU 2005, 384 ve 391, P 3.
- 11 Finkielsztejn 2000, 209, levha 109b, d, ve 217 (Τιμακράτης καὶ Ἡράκλειτος).
- 12 Bleckmann 1912, 250, dn. 2; Schkorpil 1935, 32, no. 33-34; Empereur – Guimier-Sorbets 1986, 130.
- 13 Kaibel 1890, 563, no. 3.
- 14 Bleckmann 1907, 32, no. 19.
- 15 Jöhrens 2001, 374, Abb. 4. 2 ve 383, no. 23.
- 16 Finkielsztejn 2000, 217.
- 17 Badalians 1976, 39.
- 18 Finkielsztejn 2000, 209, levha 109b (Τιμακράτης καὶ Ἡράκλειτος).
- 19 Nicolaou – Empereur 1986, 518, no. 4; Nicolaou 2005, 419, no. 71.

Alexandrina kazılarında bulunmuştur²⁰.

Fig 3a-b. Env. no.: TRK 2017-62PETD 12 (EtD 18/15A). Dikdörtgen, 3,9 x 1,4 cm. Yönetici: Ἀρίστων II, ay adı Ἀρταμίτιος, Kalıp: RE-ΑΡΙΣΤΩΝ 02-ΑΡΤΑΜΙΤΙΟΣ-002.

[Ἐπὶ Ἀρίσ]-

[τω]νος

Ἀρταμίτιου

MÖ c. 167/165 yılında yöneticilik yaptığı düşünülen Ἀρίστων II, Period III içerisinde üretim faaliyetleri gerçekleştiren Ἀγαθοκλῆς III²¹, Ἀμύντας²², Ἀντίμαχος²³, Ἀριστοκλῆς II²⁴, Δαμοκράτης I²⁵, Δῖος I²⁶, Ἐρμων II²⁷, Ἰάσων I²⁸, Ἴπποκράτης²⁹ ve Μαρσύας'ın³⁰ amphoralarını tarihlemektedir. Buradaki mühürle aynı kalıptan basılmış bir örnek Krokodilopolis/Arsinoe'de ele geçmiştir³¹.

Fig. 4a-b. Env. no.: TRK 2017.62P.1/2 S ETD 4 (EtD 17/307A). Yuvarlak, R. 2.8 cm, yazıt iki daire arasında. Yönetici : Ἀρμοσίλας, ay adı Διόσθους. Kalıp: RE-ΑΡΜΟΣΙΛΑΣ-ΔΙΟΣΘΥΟΣ-002.

[Ἐπὶ] Ἀρμ[οσίλα] Διοσθούου *vac.*

gül

Yönetici Ἀρμοσίλας MÖ c. 209-c. 205 yılları arasında bir yıl denetim görevini üstlenmiştir. Yöneticinin adına pek çok üreticinin amphoralarında rastlanmaktadır³². Yöneticinin adını taşıyan bu mühürle aynı kalıptan elde edilmiş bir mühür Alexandria'da ele geçmiştir³³.

20 Cankardeş-Şenol 2015-I, 388. Yöneticiye ait diğer mühürler için bk. a.g.e., 388-396.

21 Musée de Viuz-Faverge (Fransa), Guy Gens koleksiyonunda tamamı korunmuş bir amphora, bu bağlantıyı kanıtlamaktadır. Bu bilgiyi bizimle paylaşan ve yayınlarımızda kullanmamıza izin veren Kevin Tréhuédic'e içten teşekkürlerimizi sunarız.

22 Badaliants 1980, 163.

23 Empereur – Guimier-Sorbets 1986, 130; Nicolaou 1969, 164, no. 38, fig. 4, levha 30; Şenol – Şenol 1997, 53, no. 2; Nicolaou 2005, 416, no. 54.

24 Breccia 1921, 27, no. 51.

25 Badaliants 1980, 164.

26 Jöhrens 2001, 375, Abb.5, no. 1.

27 Schkorpil 1935, 35, no. 84-85; Mircev 1958, 26, no. 88-89; Empereur – Guimier-Sorbets 1986, 130.

28 Paphos, MP 2694/1 (from the archives of J.-Y. Empereur).

29 Badaliants 1980, 164.

30 Finkielsztejn 2001, 109.

31 Empereur 1977, 38, no. 108; Cankardeş-Şenol 2015-I, 463. Yöneticinin adını taşıyan farklı kalıplardan mühürler için bk. a.g.e., 462-468.

32 Ἀγορᾶναξ: Finkielsztejn 2001, 107 ve dn.119; Διονύσιος II: Cankardeş-Şenol 2015-I, 477, dn. 276; Ἐλλάνικος, Θεόδωρος: Finkielsztejn 2001, 100 ve 112, tablo 4; Μενεκράτης I: DRASM 46/80-2463 (J.-Y. Empereur'ün arşivi); Μένων I: Grace, Savvatiyanou-Petropoulakou 1970, 303, E5; Nicolaou 2005, 429, no. 116; Μένων II: Finkielsztejn 2001, 112, tablo 4; Πασίων: Grace 1934, 219, fig. 2; Bleckmann 1912, 250; Nilsson 1909, 154; Πρόθουμος: Chabiaras 1876, 293, no. 2; Grace 1934, 219, fig. 2; Empereur – Guimier-Sorbets 1986, 130.

33 Alex MGR 412.44 (www.amphoralex.org).

Fig. 5a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S 3/4 144 (EtD 18/160A). Dikdörtgen, 2.8 x 1.6 cm, yazıt ve sembolün etrafında çerçeve. Yönetici: Ἡλιόκρατιδας. Kalıp: RE-EΥΚΡΑΤΙΔΑΣ-010.

Ἡλιος Ἐπὶ Εὐ-
 βάσι κρατίδα

Yönetici Ἡλιόκρατιδας'a ait bu mühürde solda Helios başı yer almaktadır. Yöneticinin MÖ c.203-c.199 yılları arasında (Period IIc içinde) bir yıl görev yaptığı düşünülmektedir. Yönetici tarafından faaliyetleri tarihlenen üreticiler, Μοίριχος³⁴, Ἀγορᾶναξ, Θεόδωρος³⁵ ve Ἀριστείδας II'dir³⁶. Aynı kalıptan elde edilen mühürler için bkz. Cankardeş-Şenol 2015-II, 153; Chaby 2009, 13, no. 25a.

Fig. 6a-b. Env. no.: TRK 2017.62P.1/2 S ETD 10 (EtD 17/313A). Yuvarlak, R. 2.9 cm, yazıt iki daire arasında. Yönetici: Θρασύδαμος. Kalıp: RE-ΘΡΑΣΥΔΑΜΟΣ-023.

[Ἐπ']ιερέως Θρασ[υδάμου]
 gül

Yönetici Θρασύδαμος'un adını taşıyan bu mühürde ιερέως unvanı da yer almaktadır. Yönetici MÖ c. 219-c.211 yılları arasında bir yıl görev almıştır. Burada incelenen mühürde ay adı görülmemektedir. Ancak yöneticinin ay adlı mühürleri de bilinmektedir³⁷. Atina Agorası kazılarında bir mühür (SS 1053), Halikarnassos örneğiyle aynı kalıptan elde edilmiştir. Yönetici; Διονύσιος II³⁸, Ἐπίγονος I³⁹ ve Θεόδωρος'un⁴⁰ faaliyetlerini tarihlendirmektedir.

Fig. 7 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S 6 78b (EtD 18/64A). Yuvarlak, R. 2.6 cm, yazıt iki daire arasında. Yönetici: Ξενοστράτος. Kalıp: RE-ΞΕΝΟΣΤΡΑΤΟΣ-013.

Ἐπὶ Ξενοστράτου *vac.*
 gül

Yönetici Ξενοστράτος da, Period IIc'de MÖ c. 219-c. 211 yılları arasında bir yıl yöneticilik yapmıştır. Aynı kalıptan elde edilmiş örneği Alexandria'da ele geçmiştir⁴¹. Yöneticinin üretici Ἐπίγονος I ile bağlantısı, hem yönetici hem de üreticinin adını taşıyan iki isimli mühürler yardımıyla saptanmıştır⁴². Yöneticinin görevli olduğu

34 Cankardeş-Şenol 2015-II, 154. Hem yöneticinin hem de üreticinin adını taşıyan iki isimli bu mühürler iki farklı kalıbın kullanıldığını göstermektedir. Rhodos mühürlerinde çok rastlanılmayan şekilde quadrigasına binmiş Helios yuvarlak formulu mühürler içinde betimlenmiştir (RE-EΥΚΡΑΤΙΔΑΣ-RF-MOIPIXOS-001 ve -002). Yöneticinin ay adlı ve ay adı taşımayan diğer mühürleri için bk. Cankardeş-Şenol 2015-II, 147-154.

35 Finkielsztein 2001, 100 ve 108; Cankardeş-Şenol 2017, 194 ve 210.

36 Üretici ve yöneticinin benzer mühür kalıplarından hareketle bu bağlantı önerilmiştir. Ayrıca bk. Garozzo 2011, 126, dn. 1309.

37 Cankardeş-Şenol 2015-II, 258-262.

38 Doğer 1997, 249.

39 Nilsson 1909, 105.

40 Finkielsztein 2001, 99.

41 Cankardeş-Şenol 2016, 121 (MGR P. 18292). Yöneticinin adını taşıyan farklı mühürler için bk. a.g.e. 117-122.

42 İki isimli bu mühürler için bk. Jöhrens 1999, 29, no. 53; Ariel 2003, 195, SAH 5; Cankardeş-Şenol 2017, 122.

yılda amphora üretim faaliyetinde bulunan diğer üreticiler, Διονύσιος II, Δίσκος I⁴³, olasılıkla Έλλάνικος⁴⁴, Θεόδωρος⁴⁵, Μένων I⁴⁶ ve Σωκράτης I'dir⁴⁷.

Fig 8 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S3/4.128 (EtD 18/95A). Dikdörtgen, 3.1 x 0.8 cm, hilal biçiminde sigma, retrograd nu. Yönetici: Πασσανίας I. Kalıp: RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 01-045.

Πασσανία

Yönetici Πασσανίας I, Period IIa (MÖ c. 233-c. 220) içerisinde bir yıl yöneticilik görevi yapmıştır. Yönetici, üretici Ίεροτέλης⁴⁸, Άριστοφάνης⁴⁹, Δαμόνικος⁵⁰, Διογένης I⁵¹, Θεόδωρος, Ζήνων I⁵², Κρέων⁵³, Μίκυθος II⁵⁴, Ξερότιμος, Πασσανίας II (?)⁵⁵ ve Σθεννίδας'ın⁵⁶ amphoralarını tarihlemektedir. Burada incelenen mühür, yöneticinin yeni bir kalıbına işaret etmektedir. Benzer iki örnek, Halikarnassos'ta Mausoleion'un doğu peribolos duvarının önünde yer alan bir kuyunun kazılarında ele geçmiştir⁵⁷.

Fig. 9 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S5.111 (EtD 18/86A). Yuvarlak, R. 2.7 cm, hilal biçiminde sigma, retrograd yazıt. Eponym: Πασσανίας II. Kalıp: RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-020.

Πασσανίας *vac. retr.*

göl

Period IIc'de MÖ c. 203-c. 199 arasında bir yıl yöneticilik yapan Πασσανίας II, Αγησίλας⁵⁸, Αγοράναξ⁵⁹, Άριστοκράτης I⁶⁰, Δαμοκράτης I⁶¹, Διονύσιος II⁶², Θεόδωρος⁶³ ve Κλεισιμβροτίδας adlı üreticilerin faaliyetlerini tarihlemektedir. Benzer bir mühür Alexandria Benaki Koleksiyonunda yer almaktadır⁶⁴.

Fig. 10 a-b. Env. no.: TRK 2017.62P.1/2 S ETD 8 (EtD 17/311A). Yuvarlak, R.

43 Finkielsztejn 2001, 103; Grace 1963, 334, no. 8.

44 Cankardeş-Şenol 2016, 117, dn. 78.

45 Conovici – Irimia 1991, 163, no. 278.

46 Finkielsztejn 2001, 112, tablo 4; Cankardeş-Şenol 2016, 117, dn. 80.

47 Rhodos'tan tamamı korunmuş bir amphora, A 230/MS 620 (V. Grace'in arşivi).

48 Grace 1963-I, 324, dn. 12; Doğer 1997, 248.

49 Cf. RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 01-016 (ALEX ABC 0192.20) ve RF-ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ-001 (ALEX ABC 0324.08). Bk. Cankardeş-Şenol 2016, 187 ve www.amphoralex.org.

50 Badaliants 1976, 39; Wallace-Matheson – Wallace 1982, 296.

51 Jöhrens 2001, 416, no. 189.

52 Finkielsztejn 2001, 99 ve 105, tablo 3.

53 Wallace-Matheson – Wallace 1982, 296.

54 Empereur – Guimier-Sorbets 1986, 130; Wallace-Matheson, Wallace 1982, 296 ve 320, levha 80, fig. A.

55 Wallace-Matheson – Wallace 1982, 296 ve 318, dn. 44.

56 Rhodos Müzesi, ΜΣ 637 (J.-Y. Empereur'un arşivi).

57 Lund 2002, 170, H59-H60.

58 Lawall 2007, 42-43, AH 29 ve AH 30.

59 Üretici ve yönetici mühürlerinin bazıları benzer tipolojik özelliklere sahiptirler.

60 Empereur 1977, 33, no. 95 (iki isimli mühür).

61 Badaliants 1980, 164.

62 Bu bağlantı, yönetici ve üretici mühürlerinin benzerlikleri ve Rhodos Peraiaisi'ndeki amphora atölyeleri kazılarında ele geçen buluntuları yardımıyla tespit edilmiştir. Ayrıca bk. Cankardeş-Şenol 2000, 206, no. 120 ve dn. 546 ve 324, dn. 804.

63 Ariel 1988, 32-35, fig. 1, levha 8, B, C, D.

64 Cankardeş-Şenol 2016, 203. Yöneticiye ait farklı kalıplardan elde edilmiş mühürler için bk. a.g.e. 190-204.

3.0 cm. Yazıt iki daire arasında, yönetici adı kısaltma. Eponym: Σιμυλῖνος, ay adı Σμίνθιος. Kalıp: RE-ΣΙΜΥΛΙΝΟΣ-ΣΜΙΝΘΙΟΣ-003.

Ἐπὶ Σιμυλι(νου) *vac.* Σμινθίου *vac.*

gül

Yönetici Σιμυλῖνος'un MÖ c. 219-c. 211 yılları arasında bir yıl görevli olduğu bilinmektedir. Yöneticinin adına Διονύσιος Π⁶⁵, Δίσκος Ι, Ἐπίγονος Ι⁶⁶, Ἡρωΐδας⁶⁷, Θεόδωρος⁶⁸, Μένων Ι⁶⁹, Σωτηρίδας⁷⁰, Χάρης⁷¹ ve Χρήσιμος'un⁷² amphoralarında rastlanmaktadır. Yöneticinin burada incelenen mühürüyle aynı kalıptan elde edilen iki mühür Atina Milli Müzesi'nde yer almaktadır⁷³.

Fig 11 a-b. Env. no.: TRK 2017.62P.1/2 S ETD 6 (EtD 17/309A). Dikdörtgen, 2.8 x 1.6 cm, hilal biçiminde epsilon, rho harfi yerine iota harfi kullanılmış. Eponym: Τίμαρχος. Kalıp: RE-TΙΜΑΡΧΟΣ-015.

Ἐπὶ Τιμ-

άρχου *sic*

MÖ c. 262-c. 247 yılları arasında bir yıl yöneticilik görevi yapan Τίμαρχος, üretici Δῶρος Ι⁷⁴, Ἱεροτέλης⁷⁵ ve Ὀνασίμος Ι'in⁷⁶ amphoralarını tarihlemektedir. Halikarnassos'ta ele geçen bu örnek yöneticinin yeni bir kalıbıdır. Yöneticinin farklı kalıplardan elde edilmiş mühürleri için bkz. Cankardeş-Şenol 2017, 53-55.

Fig. 12 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S 6 140 (EtD 18/103A). Dikdörtgen, 2.7 x 1.3 cm. Yönetici ve üretici isimleri kısaltma. Yönetici: Χρυσόστρατος. Üretici: Εὐφρών. Kalıp: RE-ΧΡΥΣΟΣΤΡΑΤΟΣ-RF-EΥΦΡΩΝ-002.

Ἐπὶ Χρ(υσοστράτου)

Εὐφρ(ονος)

Mühür, yönetici Χρυσόστρατος ve üretici Εὐφρών'un adını taşımaktadır. MÖ c. 266 yılında görev yaptığı bilinen yöneticinin, ayrıca, üretici Ἄστος'u da tarihlediği düşünülmektedir⁷⁷. Yöneticinin üretici Εὐφρών'la bağlantısını gösteren sadece iki isimli mühürleri mevcuttur. Buradaki örneğin dışında iki isimli bir farklı kalıbı daha tespit edilmiştir⁷⁸. Yöneticinin diğer mühürleri sadece kendi adını taşımaktadır⁷⁹.

65 Doğer 1997, 249.

66 Badalians 1976, 39; Pridik 1926, 318; Jöhrens 2001, 401, no. 110.

67 Bu bağlantı, benzer mühür formlarından hareketle önerilmektedir.

68 Reisner v.d. 1924, 311 ve 312, II, no. 12; Cankardeş-Şenol 1996, 39, no. 2.

69 Finkielstejn 2001, 112, tablo 4.

70 Mühür formlarının benzerliği nedeniyle bu bağlantı önerilmektedir.

71 Conovici – Irimia 1991, 164, no. 280.

72 Crowfoot 1957, 387.

73 ANM N 376 EM 5 ve EM 10.

74 Benzer mühür formlarından hareketle. Bk. Cankardeş-Şenol 2017, 54 (ALEX ABC 0220.29 (MGR P. 20414), RE-TΙΜΑΡΧΟΣ-006).

75 Doğer 1997, 248.

76 Rhodos'ta ele geçen üretilmeye ait tamamı korunmuş bir amphora (ΜΣ 307/BE 1345) bu bağlantıyı kanıtlamaktadır (V. Grace'in arşivi).

77 Benzer mühür formları bu düşüncüyü desteklemektedir. Ayrıca bk. Cankardeş-Şenol 2015-III, 239-240.

78 Cankardeş-Şenol 2017, 183. Burada incelenen mühürle aynı kalıptan elde edilmiş bir mühür Alexandria Benaki Koleksiyonu'nda yer almaktadır (ALEX ABC 0362.22).

79 Cankardeş-Şenol 2017, 181-183.

B. Üretici Mühürleri

Fig. 13 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S 9 68 (EtD 18/55A). Dikdörtgen, 2.1 x 1.5 cm. Üretici: Δαμοσθένης, ay adı Πάναμος. Kalıp: RF-ΔΑΜΟΣΘΕΝΗΣ-ΠΑΝΑΜΟΣ-001.

Δαμο[σ]-

θένευς

[Π]ανάμου

Mühür MÖ c. 262-c. 247 ile MÖ c. 233-220 yılları arasında amphora üretim faaliyetinde bulunan üretici Δαμοσθένης'e aittir. En alt satırda ay adı Πάναμος yer almaktadır. Üreticiye ait mühürler çoğunlukla ay adı taşımamaktadır. Günümüze kadar sadece, Βαδρόμοις ve Δάλιος ay adlarını taşıyan mühürleri bilinmekteydi. Halikarnassos'tan ele geçen bu buluntu, üreticinin farklı bir ay adını içeren mühürünün varlığını belgelemesi açısından önem taşımaktadır. Yine Halikarnassos'ta Mausoleion'un doğu peribolos duvarının önünde yer alan bir kuyunun kazılarında ele geçen bir amphora kulbu üzerinde hem üreticinin hem de ikinci bir mühür olarak, ay adı Ἀρταμίτιος'u taşıyan bir mühür yer almaktadır⁸⁰. Üreticinin faaliyet dönemi, yöneticiler Ἀρετακλῆς⁸¹, Ἀριστείδας I⁸², Ἀριστεύς⁸³, Καλλικράτης I⁸⁴, Ξεάρετος⁸⁵, Πολυκλῆς⁸⁶, Φιλώνδας⁸⁷ ve Χαρμοκλῆς⁸⁸ tarafından tarihlendirilmektedir. Yönetici Πολυκλῆς, MÖ c. 262-c. 247 yılları arasına tarihlenmektedir. Yönetici Ἀρετακλῆς, MÖ c. 235 yılında görev yapmıştır. Diğer tüm yöneticilerin görevde buldukları yıllar MÖ c. 233-c. 220 yılları arasındadır. Bu bağlamda, üreticinin MÖ c. 235 yılından itibaren faaliyette bulunduğu ve faaliyetinin MÖ c. 233-c. 220 aralığında sürdüğü anlaşılmaktadır. Yönetici Πολυκλῆς ise üreticinin faaliyet dönemi için erken bir yılda yöneticilik görevinde bulunmuştur. Bu nedenle Finkielsztein, aynı adı taşıyan iki üretici olduğunu, Δαμοσθένης I'in ay adı taşımayan mühürler kullanıp Period I'de (MÖ c. 257-c. 236), Δαμοσθένης II'nin ise Period II'de amphora üretimini gerçekleştirdiğini ve ay adlı mühürler kullandığını belirtmiştir⁸⁹. Ancak, Kaunos'tan ele geçen örneklerle bakıldığında, birinci homonyminin bir kalıbının (-011) alt kısmına ay adı Βαδρόμοις'un eklendiği görülmektedir (bk. Schmaltz 2016, 85-86, KA 196-199). Ayrıca yine kulplarından biri üzerinde üreticinin -011 kalıbından bir mühür taşıyan ve Atina Agorası'nda ele geçen bir ağız kenarı ve boyun parçası korunmuş bir amphora üst parçasının (SS 3793) diğer kulpunda yönetici Καλλικράτης I'in adını

80 Lund 2002, 169, H56. Ay adı Ἀρταμίτιος olarak yazılmıştır.

81 Lawall 2007, 32, AH2.

82 Rhodos'tan tamamı korunmuş bir amphora, A 511/ MS 841 (V. Grace'in arşivi).

83 Schmaltz 1991, 168, no. 59 (Kaunos'ta ele geçen ve halen Fethiye Müzesi'nde yer alan tamamı korunmuş bir amphora), RE-ΑΡΙΣΤΕΥΣ-013 (KA 316).

84 Atina Agorası'ndan ele geçen boyun ve iki kulpu korunmuş bir amphora (SS 3793), RE-ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ 01-009.

85 Rhodos'tan tamamı korunmuş bir amphora (A 231/ MS 621), RF-ΔΑΜΟΣΘΕΝΗΣ-ΔΑΛΙΟΣ-001 (?), RE-ΞΕΝΑΡΕΤΟΣ-004 (V. Grace'in arşivi).

86 Jöhrens 1999-I, 14, no. 11; Lawall 2007, 35, AH 11b.

87 Rhodos, Kakoula'dan tamamı korunmuş bir amphora, ΜΣ 612=Kakoula 112 (V. Grace'in arşivi).

88 Rhodos'tan ele geçen bir amphora, ΜΣ 169 (V. Grace'in arşivi).

89 Finkielsztein 2018, 21, no. 1.

taşıyan bir mühür yer almaktadır. Kaunos'tan ele geçen yine her iki kulpu korunmuş amphora üst parçasının bir kulpu üzerinde üreticinin -003 kalıbından bir mühür diğer kulpunda ise yönetici Ἀριστεῦς'un mühürü yer almaktadır (bk. Schmaltz 2016, 81, KA 186 ve 129, KA 316). Buna ek olarak, Halikarnassos'ta ele geçen amphora kulpunda hem aynı üretici kalıbından elde edilen (-003) bir mühür hem de Ἀρταμίτιος ay adını taşıyan ikinci bir mühür yer almaktadır (Lund 2002, 169, H56 ve H57). Bu da, ilk homonym olarak belirlenen üreticinin mühürlerine kimi zaman ay adı taşıyan ikinci mühürün eşlik ettiğini göstermektedir. Tüm bu veriler yardımı ile üreticinin homonyminin olmadığı ve faaliyetine yönetici Πολυκλῆς'in görevli olduğu yılda başlamış olabileceği anlaşılmaktadır. Yönetici Πολυκλῆς'in MÖ c. 262-c. 247 yılları arasında bir yıl görev yaptığı bilinmektedir. Yöneticinin görev yılının MÖ c. 247 yılı civarında olması durumunda, üreticinin faaliyet dönemi için, MÖ c. 247-c. 233-c. 220 arasının önerilmesi makul görünmektedir.

Fig. 14 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S1.164 (EtD 18/162A). Yuvarlak, R. 2.3 cm. Üretici: Δῖος III. Kalıp: RF-ΔΙΟΣ 03-002.

Δῖ vac. oç vac.

lyra

Mühür üretici Δῖος III'un adını taşımaktadır. Üreticinin aynı kalıptan elde edilmiş mühürleri Alexandria Benaki Koleksiyonu ve Atina Milli Müzesi'nde yer almaktadır⁹⁰. Üreticinin adını taşıyan az sayıda mühürlü kulp ele geçmiştir. Nicolaou üretici mühürü için Period III'ü (MÖ c. 198-c. 161) önermektedir⁹¹. Üreticinin, henüz, herhangi bir yönetici ile bağlantısı belirlenememiştir.

Fig. 15 a-b. Env. no.: TRK 2017.62P.1/2 S ETD 9 (EtD 17/312A). Yuvarlak, R. 3.1 cm. Üretici: Εἰρηναῖος. Kalıp: RF-EIPHNAΙΟΣ-008.

[Εἰρη]να[ῖ]ο[ς] vac.

Helios büstü

Üretici Εἰρηναῖος, burada da görülen yuvarlak formlu, merkezinde Helios büstü taşıyan mühürlerinin yanı sıra, yine aynı sembole sahip ya da üzüm salkımı sembollü dikdörtgen mühürleri ile de tanınmaktadır. Yöneticiler Ἀρατοφάνης II⁹², Ἀριστᾶναξ II⁹³, Ἀρχίβιος ve Ἐστῆτιος⁹⁴ ile bağlantısı, üreticinin faaliyetinin MÖ c. 115 – c. 109 yılları arasına tarihlenmesine yardımcı olmuştur. Halikarnassos örneği ile aynı kalıptan basılmış mühürler Alexandria ve Atina Milli Müzesi'nde yer almaktadır⁹⁵.

Fig. 16 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S1.157 (EtD 18/109A). Dikdörtgen, 3.5 x 1.0 cm. Üretici: Κοτῆς. Kalıp: RF-KΟΤΗΣ-011.

90 Alex ABC 344.38; ANM N 179 EM 7.

91 Nicolaou 2005, 161, no. 406.

92 Grace – Savvatianou-Petropoulakou 1970, 313, E 34; Nicolaou 2005, 415, no. 52.

93 Badoud 2018, 130, no. 18-19 (Ancona Necropolis, inv. 85300).

94 Finkielsztejn 2001, 156, tablo 12.2.

95 ALEX ABC 0346.27 (www.amphoralex.org); ALEX ABC 0346.26; ALEX ABC 0346.29; ALEX ABC 0346.32; ALEX ABC 0346.34 (Alexandria Benaki Koleksiyonu); ANM N 188 EM 2 (Atina Milli Müzesi).

Κοτῆς

Üretici Κοτῆς, Rhodos mühür kronolojisine göre Period III (MÖ c. 198-c. 161) içerisinde faaliyette bulunmuştur. Dikdörtgen sembol­süz mühürlerinin yanı sıra, küçük bir üzüm salkımının yer aldığı aynı formdaki mühürleri de mevcuttur. Yuvarlak düğme formundaki bir mühürü Delos'tan bilinmektedir⁹⁶. Ancak bu mühürlü kulp olasılıkla Period II'de faaliyette bulunan erken bir homonyme işaret ediyor olmalıdır. Üreticinin burada incelenen mühürünün benzerleri Delos ve Atina Agorası'nda bulunmaktadır⁹⁷. Κοτῆς'in, MÖ c. 165/163 yılında görevli olduğu bilinen yönetici Ἀρχιλαΐδας ile bağlantısı⁹⁸, amphora üretim faaliyetinin Period IIIe içinde, bu tarihler civarında olduğunu göstermektedir.

Fig. 17 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S1.146 (EtD 18/104A). Dikdörtgen, 3.6 x 1.4 cm, ikinci satır retrograd. Üretici: Μαρσύας, ay adı Θεσμοφόριος. Kalıp: RF-ΜΑΡΣΥΑΣ-ΘΕΣΜΟΦΟΡΙΟΣ-015.

Μαρσύα

ου

Θεσμοφορί-

Mühürde üretici Μαρσύας'ın adı, ay adı Θεσμοφόριος ile görülmektedir. Μαρσύας, MÖ c. 186-c. 151 yılları arasında amphora üretim faaliyetinde bulunan en aktif üreticilerden biridir. Üreticinin adını taşıyan mühürlerde ay adı çoğunlukla bulunmaktadır. Ancak ay adının yer almadığı, Helios başı, üzüm salkımı gibi çeşitli sembollerin kullanıldığı mühürleri de bilinmektedir. Üreticinin faaliyeti 33 yönetici tarafından tarihlenmektedir⁹⁹. Günümüze kadar elde edilen bulgulardan hareketle, bağlantısı olduğu en erken yönetici Ἰέρων I (MÖ c. 186)¹⁰⁰, en geç yönetici ise Ξενόφαντος II'dir (MÖ c. 151)¹⁰¹. Üreticinin buradaki kalıbı ile aynı kalıptan elde edilen örnekler Alexandria Benaki Koleksiyonu (ALEX MGR 610.44, www.amphoralex.org) ve Atina Milli Müzesi'nden (ANM N 298 EM 13 ?) bilinmektedir.

Fig. 18 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S1.17 (EtD 18/123A). Dikdörtgen, 3.5 x 1.3 cm. Üretici: Πασσανίας II. Kalıp: RF-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-007 ?.

Πασσανία

Mühürde adı yer alan üretici Πασσανίας II, amphoralarında adı görülen yöneticilerden hareketle, MÖ c. 233 – c. 220 yılları arasına tarihlendirilmektedir. Üreticinin faaliyetini tarihleyen yöneticiler, Ἀγήσιππος¹⁰², Ἀριστείδας I¹⁰³,

96 TD 3723 (www.amphoralex.org)

97 TD 1498 (www.amphoralex.org); SS 1551.

98 Aslan – Özkan 2010, 10, RE-ΑΡΧΙΛΑΪΔΑΣ-ΠΑΝΑΜΟΣ-002 (mühürlerdeki üretici adı ve yönetici mühüründeki ay adı tarafımızdan okunmuştur).

99 Cankardeş-Şenol 2017, 230 ve 248-249. Ayrıca bk. Şenol 2018, 384-385, no. 323, fig. 323.

100 Nicolaou – Empereur 1986, 516, no. 2 (Rhodos'tan tamamı korunmuş bir amphora, ΜΣ 491, V. Grace'in arşivi).

101 Finkielsztein 2001, 130, tablo 8.

102 Rhodos Müzesi'nde tamamı korunmuş bir amphora, A 530/ΜΣ 850 (J.-Y. Empereur ve V. Grace'in arşivleri). Yönetici mühürü Ὑακίνθος ay adını taşımaktadır. Ayrıca bk. Jöhrens 2001, 379, no. 4.

103 Börker – Burow 1998, 22, no. 89; 51, no. 501.

Καλλικράτης II¹⁰⁴, Καλλικρατίδας I¹⁰⁵, Ξεναρέτος¹⁰⁶, Πανσανίας II¹⁰⁷ ve Τιμοκλείδας¹⁰⁸’dır. Halikarnassos mühürünün benzerleri, Alexandria, Atina Agorası ve Pergamon’da ele geçmiştir¹⁰⁹.

C. Rhodos Okunamayan Mühürler

Fig. 19 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S 3/4 141 (EtD 18/158A). Yuvarlak, R. 2.4 cm.

[.....]

gül

Yuvarlak formlu, merkezinde gül motifi yer alan bu mühür üzerindeki yazıt okunamamaktadır. Mühür formu ve kulp profilinden hareketle, bu amphora kulbunu, Rhodos mühür kronolojisine göre Period II’ye (MÖ c. 234-c. 199) tarihlenmek mümkündür.

2. Rhodos Peraiası

Fig. 20 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S1.134 (EtD 18/99A). Yuvarlak, R. 2.3 cm. Üretici: Τεροτέλης. Kalıp: RF-IEPOTEAHΣ-008.

Τεροτέλη[ς]

nokta

Rhodos Peraiası’nda amphora üretim faaliyetlerini gerçekleştiren Τεροτέλης’in amphoralarında, MÖ c. 265 BC – c. 219-c. 211 yılları arasında görev yapan 51 yöneticinin adına rastlanmaktadır¹¹⁰. Üretici, yuvarlak merkezi noktalı, düğme formunda mühürleri ile tanınmaktadır¹¹¹ ve Peraia’da kendisi ile çağdaş ya da ardılı pek çok üreticiye, mühür formu açısından, ilham kaynağı olmuştur. Burada incelenen mühürle aynı kalıptan elde edilen mühürler çeşitli merkezlerde ele geçmiştir¹¹².

104 Conovici – Garlan 2004, 109-110, no. 14; Atina Agorası’ndan üreticinin kulpları korunmuş iki amphora parçasının ikisi de bu yönetici tarafından tarihlenmektedir: SS 3804 (RF-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-011, RE-KΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ 02-ΠΑΝΑΜΟΣ-006) ve SS 3810 (RF-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-011, RE-KΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣ 02-ΒΑΔΡΟΜΙΟΣ-004).

105 Sztetylo 2010, 56, no. 39 (ilk homonym olmalı).

106 Conovici – Irimia 1991, 163, no. 274.

107 Wallace-Matheson – Wallace 1982, 296 ve 318, dn. 44. Bu bağlantı Rhodos’ta Soleil Otel deposundan ele geçen buluntulardan anlaşılmaktadır (A 36/ΜΣ 442 ve A 47/ΜΣ 449, yönetici mühürleri Πάνναμος ay adını taşımaktadırlar, V. Grace’in arşivi). Atina Agorası’ndan üst bölümü ve iki kulpu korunmuş bir amphora parçası da bu bağlantıyı göstermektedir (RF-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-008 ve RE-ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ 02-ΑΡΤΑΜΙΤΙΟΣ-003).

108 Conovici – Irimia 1991, 163, no. 275.

109 CEALEX GAB 0747 (GAB.97.136.6) (www.amphoralex.org); Atina Agorası’ndan yayımlanmamış mühürler: SS 7266, SS 8704 ve SS 10946; Börker – Burow 1998, 51, no. 501, taf. 18.

110 Cankardeş-Şenol 2017, 228-229; 237-238.

111 Empereur – Tuna 1989, 277-299; Doğer 1994, 195-218; Doğer 1996, 235-254; Doğer – Şenol 1999, 439-446; Doğer – Şenol 2000, 293-304; Şenol – Şenol – Doğer 2004, 353-359.

112 Empereur – Tuna 1989, 295, no. 3; Doğer 1994, 208, no. 2; Schmaltz 2016, 98, KA 236; TD 6547 (www.amphoralex.org). Cf. Gaertringen 1895, 197, no. 1317.8; Empereur 1990, 208, no. 3a, levha IIIe, MC: RE-KΛΕΩΝΥΜΟΣ 01-006.

Fig. 21 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S1.147 (EtD 18/105A). Yuvarlak, R. 2.8 cm, retrograd yazıt, merkez boş. Üretici: Ἴεροτέλης. Kalıp: RF-ΙΕΡΟΤΕΛΗΣ-024.

[Ἴεροτέ[λευς] *retr.*

Üretici Ἴεροτέλης için bkz. no. 20. Aynı kalıptan elde edilen bir mühür, üreticinin atölyelerinin yer aldığı, Hisarönü'nde (Bybassos) ele geçmiştir.

Fig. 22 a-b. Env. no.: TRK 2017.62P.1/2 ETD 7 (EtD 7/310A). Yuvarlak, R. 2.0 cm.

[.....]

nokta

Düğme formlu bu mühür üzerindeki yazıt, çok aşınmış olduğu için, okunamamaktadır. Mühür formundan hareketle, üretici Ἴεροτέλης ya da üreticiyi tarihleyen yöneticilerden birine ait olmalıdır. Bu mühürü de üreticinin faal olduğu MÖ c. 265 BC– c. 219-c. 211 yılları arasına tarihlemek mümkündür.

Fig. 23 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S3-4.139 (EtD 18/102A). Yuvarlak, R. 1.9 cm, yuvarlak ağız kenarı.

A[.....]ν *vac.* ?

nokta

Mühür kırık olduğu için, restore etmek mümkün olmamıştır. İlk harfin alpha ya da delta, son harfin ise nu olduğu düşünülmektedir. Korunan harflerden yola çıkarak, üretici Ἀγάθων I¹¹³ ya da Δρόμων'un¹¹⁴ ismini taşıdığını önermek mümkündür. Ancak, burada incelen mühür, söz konusu üreticilerin bilinen mühür kalıplarından farklıdır. Mühür formu ve kulp profilinden hareketle, mühürlü kulpu Period II içerisine tarihlemek yerinde olacaktır.

3. Knidos

Fig. 24 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S6 78a (EtD 18/63A). Dikdörtgen, 3.8 x 2.0 cm, yuvarlak ağız kenarı. Yönetici: Ἀγαθοκλῆς I. Üretici: Ἀριστοκλῆς. Kalıp: KE-ΑΓΑΘΟΚΛΗΣ 01-KF-ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ-001 (KT 241).

Ἐπὶ δαμιόργου

Ἀγ[αθοκλευ(ς) Ἀρι]-

[στοκλέου(ς) Κνίδι(ο)ν] *sic*

Kaduseus

Mühür δαμιόργος unvanı ile yönetici Ἀγαθοκλῆς I ve üretici Ἀριστοκλῆς'in adlarını taşımaktadır. İsimler kısaltma olarak yazılmıştır. Etnikonda yer alan omikron harfi ihmal edilmiştir. Altta sola dönük kaduseus sembolü yer almaktadır. Yönetici, Knidos mühür kronolojisine göre Period IV'de (MÖ c. 188-c. 146) bir yıl görev almıştır. Aynı

113 Üreticinin bilinen tek kalıbı için bk. Cankardeş-Şenol – Canoğlu 2009, 149, C1; Cankardeş-Şenol 2019, 138, no. 80.

114 Üreticinin tek kalıbı için bkz. Jöhrens 2001, 462, no. 597-598.

kalıptan elde edilen mühürler Delos ve Atina Milli Müzesi'nde yer almaktadır¹¹⁵.

Fig. 25 a-b. Env. no.: TRK 2017.62P.2/2 S. ETD 5 (EtD 17/308A). Dikdörtgen, 2.6 x 1.5 cm, iota formunda zeta. Zenon B Grubu.

Zη(

Zenon B grubuna ait bu mühürlü kulp üzerinde isim kısaltma olarak yazılmıştır. Gruba ait amphoraların, Knidos Yarımadası'nda Muhaltepe atölyelerinde MÖ 3. yüzyılın ortasından önce üretilmiş oldukları bilinmektedir¹¹⁶.

Fig. 26 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S 3 45 (EtD 18/42A). Dikdörtgen, 1.5 x 1.3 cm. Zenon B Grubu.

Zη(

Zenon B grubu için bkz. no. 25.

Fig. 27 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S13.168a (EtD 18/113A). Oval, 3.1 x 1.3 cm. Üretici: Κλευπίθης.

amphora

Κλ[ευπί]θ[o]υ *vac.*

Knidoslu üretici Κλευπίθης, Period VII (MÖ c. 78 -1.yüzyıl sonu) içerisinde amphora üretim faaliyetinde bulunmuştur. Üreticinin aynı sembolü kullandığı isminin yazılı olduğu ya da sembol taşıyan, yazıtsız mühür örnekleri mevcuttur. Aynı kalıptan elde edilen örnekler Patara'da¹¹⁷ ve Atina Milli Müzesi'nde¹¹⁸ yer almaktadır. Atina Milli Müzesi'nde yaptığımız çalışmalarda da bu ismi taşıyan ve aynı kalıptan elde edilmiş diğer örneklerle rastlanmıştır (ör. LK EM 49-EM 53). Ayrıca üreticinin isminin, aşağıdaki mühürde görüldüğü gibi, Κλευπίθης şeklinde yazılmış örnekleri de bulunmaktadır (ör. LK EM 54- LK EM 67).

28. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S13.168b (EtD 18/114A). Dikdörtgen, 2.2 x 2.1 cm. Üretici: Κλευπίθης.

amphora

[Κλευπίθη]υ[ς] *vac.*

Üretici Κλευπίθης için bkz. yukarıda no. 27.

Fig. 29 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S 3/4.127 (EtD 18/94A). Dikdörtgen, ? x 1.5 cm.

Αρισ[....]

[.....] üzüm salkımı

115 Delos, TD 4507 (www.amphoralex.org); Atina Milli Müzesi (EM 1).

116 Empereur – Tuna 1988, 344; Grace 1963, 331, dn. 25. Zenon B grubuna ait çeşitli mühürler için bk. Empereur – Picon 1986, 126, no.7, fig. 32; Empereur – Hesnard 1987, 14; Empereur 1988, 160, fig. 4, dn. 3-4; Grace 1986, 551-565; Cankardeş-Şenol 2000, 361, no. 154; Cankardeş-Şenol 2015-IV, 175, no. 9, 178, no. 19, 186, no. 43-44.

117 Dündar 2017, 321, Kn. 34.

118 Jöhrens 1999, 237, no. 799.

μα[...]

Mühür üzerindeki yazıt okunamamaktadır. Kulp ve mühür formundan hareketle mühürlü kulbu MÖ 2. yüzyıla tarihlenmek mümkündür.

Fig. 30 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S3.120 (tescil dışı). Dikdörtgen, yuvarlak ağız kenarı.

[.....]

sembol (thyrsos ?)

Kırık olarak ele geçen mühürdeki yazıtın restorasyonu yapılamamaktadır. Mühür üzerinde olasılıkla iki sembol yer almaktadır. İlki thyrsos'un baş kısmı, diğerinin ise yatay pozisyonda duran tam anlaşılamayan bir semboldür. Benzeri tespit edilememiştir. Sembol ve profili yardımıyla bu mühürlü kulpu MÖ 2. yüzyıla tarihlenmek mümkündür.

Fig. 31 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S3.121 (tescil dışı). Yuvarlak, R. 2.0 cm.

[.....]

sembol ?

Oldukça silik olarak ele geçen mühür restore edilememektedir. Kulp formundan hareketle mühürlü kulbu MÖ 3. yüzyıla tarihlenmek mümkündür.

4. Kos

Fig. 32 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S 7 105 (EtD 18/83A). Dikdörtgen, 2.3 x 1.1 cm. Üretici: Δημόνομος. Kalıp: KO-ΔΗΜΟΝΟΜΟΣ-001.

Δημο-

νόμου

İkiz kulpun bir bölümü üzerinde yer alan mühürde Δημόνομος adı yer almaktadır. Bu mühürle aynı kalıptan elde edilmiş başka bir mühür henüz bilinmemektedir. Delos buluntuları arasında Δημ(şeklinde kısaltılmış isme sahip bir mühür (TD 2540) yer almaktadır. Bu kısaltma Δημόνομος ile ilişkili olabileceği gibi, Kos amphora mühürlerinde sıklıkla rastlanan Δημήτριος adı ile de ilişkili olabilir. Nitekim Δημη(, Δημητ(, Δημητρ(ve Δημητρι(kısaltmaları ile de bu varsayım güçlenmektedir. Halikarnassos'ta ele geçen bu mühürlü kulpu MÖ 2. -1. yüzyıllara tarihlendirmek mümkündür.

Fig. 33 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S1 97 (EtD 18/79A). Dikdörtgen, ? x 0.9 cm, hilal biçiminde sigma. Üretici: Διονύσιος. Kalıp: KO-ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ-001.

Διονυσίο[υ]

Kos amphorasına ait bu mühürlü kulp üzerinde Διονύσιος ismi bulunmaktadır. Bu mühürün benzerleri Alexandria Benaki Koleksiyonu'nda yer almaktadır¹¹⁹. Bu mühürlü kulpu da MÖ 2.-1. yüzyıllara tarihlenmek mümkündür.

Fig. 34. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S3.126 (EtD 18/93A). Dikdörtgen, ? x 1.2 cm.

Üretici: Δῖος, Kalıp: KO-ΔΙΟΣ-001 (?).

Δῖος lyra

Üretici Δῖος'a ait olduğunu düşündüğümüz bu amphora mühürü ile aynı kalıptan elde edilmiş örnekler Alexandria Benaki Koleksiyonu'nda yer almaktadır¹²⁰. Bu ismi ve sembolü taşıyan bir mühür, Delos kazılarında da ele geçmiştir. İkiz olmayan kulp üzerinde yer alan mühür¹²¹, Halikarnassos örneği ile aynı kalıptandır. V. Grace mühür üzerindeki ismin kısaltma olup Διοσκουρίδης'e ait olabileceğini belirtmiştir¹²². Milano Katolik Müzesi'nde benzer kalıptan bir mühür yer almaktadır¹²³. Eğer V. Grace'in bu önerisi doğru ise, Διοσκουρίδης'in hem ikiz hem de ikiz olmayan kulplara sahip amphoralar ürettiğini ve bunların üzerine aynı kalıptan mühürler uyguladığını kanıtlamaktadır. Nitekim Halikarnassos Eski Çeşme Mahallesi'nde yapılan kazılarda ele geçen bir mühür üzerinde, üreticinin adı Διοσκουρίδης, genitivus halde yer almakta ve sol tarafta da lyra sembolü bulunmaktadır¹²⁴. Bu buluntular, Δῖος ve Διοσκουρίδης mühürlerinin aynı kişiye ait olabileceğini düşündürmektedir. Mühürü, MÖ 2.-1. yüzyıllara tarihlendirmek yanlış olmayacaktır.

Fig. 35 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S3-4.137 (EtD 18/101A). Dikdörtgen, ? x 0.9 cm, yuvarlak ağız kenarı. Üretici: Κέρδων. Kalıp: KO-ΚΕΡΔΩΝ-001.

sembol ? Κέρδων

Kos amphorasına ait bu mühür üretici Κέρδων'un adını taşımaktadır. Mühürün sol tarafında yer alan dikey sembolün ne olduğu belirlenememiştir. Aynı kalıptan elde edilmiş bir mühür Alexandria Benaki Koleksiyonu'nda bulunmaktadır¹²⁵. Mühürlü kulpu MÖ 2.-1. yüzyıla tarihlendirmek mümkündür.

5. Khios

Fig. 36 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S3.128b (EtD 18/96A). Dikdörtgen, 3.5 x 0.8 cm, hilal biçiminde sigma. Üretici: Ἡγησίας. Kalıp: Kh-ΗΓΗΣΙΑΣ-001.

Ἡγησίου

Üretici Ἡγησίας'a ait bu mühür, üreticinin bilinen tek kalıbından elde edilmiştir. Aynı kalıptan elde edilmiş mühürler, amphoraların üretim yeri olan Khios'un¹²⁶ yanı sıra Alexandria¹²⁷, Atina¹²⁸, Delos¹²⁹, Paphos¹³⁰, Pergamon¹³¹, Levant Bölgesi¹³² ve

120 ALEX ABC 0726.22; ALEX ABC 0746.1178.

121 TD 5223 (www.amphoralex.org).

122 Grace – Savvatianou-Petropoulakou 1970, 363.

123 Criscuolo 1982, 114, no. 114.

124 EÇ.815/40. M5 2018/179 (EtD 18/550).

125 ALEX ABC 0745.1080.

126 Sarikakis 1989, 98, no. 14; Tsaravopoulos v.d. 2013, 113, fig. 20.

127 Alexandria Benaki Koleksiyonu, ABC X 792.8-12; ABC X 793.52, 54, 59, 68, 85-87, 97; ABC X 794.108, 112. Ayrıca bk. Alkaç 2012, 290–300, no. 79–99.

128 Jöhrens 1999, 249, no. 853–855.

129 Delos: TD 1722; TD 3106; TD 4269; TD 4950; TD 4951; TD 6870.

130 Sztetyłło 1976, 96, no. 363; Nicolaou 2005, 247, no. 732.

131 Börker – Burrow 1998, 60, no. 566, levha 20, abb. 1; 121, no. 566, levha 36.

132 Crowfoot 1957, 386; Finkielsztejn 1990, 119, no. 438.

pek çok merkezde ele geçmiştir. Atina Agorası'nda ele geçtiği konteks MÖ c. 200 yılına tarihlendirilmiştir¹³³.

6. Nikandros Grubu

Fig. 37 a-b. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S 3/4 129 (EtD 18/97A). Dikdörtgen, 1.9 x 1.7 cm, ligatür harfler, mantar biçiminde ağız kenarı. Kalıp: NIK-ligatür-003.

P H K A O

Nikandros Grubu amphorasına ait olduğu düşünülen bu mühürde ligatür halindeki harfler yer almaktadır. Belirlenen harfler, rho, eta, kappa, alpha ve omikron'dur. Monogram ve ligatür taşıyan Nikandros Grubu mühürleri MÖ geç 3. yüzyıl-2. yüzyıla tarihlendirilmektedir¹³⁴. Halikarnassos'ta ele geçen bu mühürle aynı kalıptan elde edilen bir mühür Benaki Koleksiyonu'nda yer almaktadır (Alex ABC N 0759.77).

7. Amorgos

Fig. 38 a-b-c. Env. no.: TRK 2018-1205/1 S1.15 (EtD 18/122A). Dikdörtgen, 2.8 x 1.0 cm, hamur rengi: 2.5 YR 6/6 light red, yüzey rengi: 7.5 YR 8/4 pink, kalker ve mika katkılı kil.

Αμο(

Mühürde Kyklad adalarından biri olan Amorgos'un etnikonunun kısaltma olarak yer aldığı düşünülmektedir. Hellenistik Dönemde az sayıda amphora ürettiği bilinen Amorgos'tan ele geçen amphoralar günümüzde Syros Adası Arkeoloji Müzesi'nde yer almaktadır. Ancak bunların Amorgos'ta bulunup, Kyklad adalarından eserler barındıran Syros Müzesi'ne sonradan getirildiği düşünülmektedir¹³⁵. Günümüze kadar, 2 adet Amorgos'ta, 1 adet Thera'da, kesin olmamakla birlikte birer adet de Antipatros ve Karadeniz'in kuzey sahilinde olmak üzere toplam 5 adet Amorgos mühürü ele geçmiştir¹³⁶. Halikarnassos örneği olasılıkla yayınlanan ilk Amorgos mühürü olması ve Amorgos Adası'nın Halikarnassos'la bağlantısını göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Sonuç

Bodrum Türk Kuyusu Mahallesi'nde yapılan kazı çalışmaları, antik Halikarnassos kentinin stadyumunun batısı, tiyatrosunun güneyi, Mars Tapınağı ve Dorik Stoa'nın doğusundaki alanda gerçekleşmiştir. Antik kentin önemli bir kesiminde yapılan bu araştırmalar sonucunda, kentin Hellenistik Dönem ticari faaliyetlerine ışık tutan amphora mühürlü kulpları da ele geçmiştir.

133 Grace – Savvatianou-Petropoulakou 1970, 362, E 227, levha 60.

134 Lawall 2007, 49.

135 Panagou 2017, 76, dn. 2. Henüz yayınlanmamış olan toplam 27 amphoranın Amorgos'tan getirildiğine işaret edilmektedir.

136 Panagou 2016, 208, fig. 9.1; 213.

Bu çalışmada sunulan 38 adet mühürlü kulpun 19’u Rhodos, 4’ü Rhodos Peraiası, 8’i Knidos, 4’ü Khios ve kalan 3 örnek de Khios, Nikandros Grubu ve Amorgos kökenli amphoralara aittir. Diğer bir deyişle, ele geçen örneklerin %50’si Rhodos, %10’u Rhodos Peraiası, %21’i Knidos, %10’u Kos, %3’erlik oranda da Khios, Nikandros Grubu ve Amorgos kökenlidirler (fig. 40).

Bu sonuç, Hellenistik Dönem’de Halikarnassos ile Rhodos arasındaki yoğun ticari bağlantıları belgelerken aynı zamanda kentte bu dönem içerisinde tüketilen şarabın büyük oranda Rhodos’tan sağlandığını da kanıtlamaktadır. Kazı alanı, antik kentin küçük bir bölümüne ilişkin verileri sunmakla birlikte, Çarşı ve Eski Çeşme Mahallelerinde yapılan kazılardan elde edilen bulgular da bu sonucu doğrular niteliktedir. Rhodos’un Halikarnassos kentine coğrafi yakınlığı, kuşkusuz böyle bir bağlantıyı ideal kılmış olmalıdır ancak iki kentin iyi siyasi ilişkileri de ticari faaliyetlere ivme kazandırmıştır. Kentte Rhodos amphora mühürlerinin %50’lik oranına Rhodos Peraiası kökenli mühürlerin %10’luk oranını eklemek yanlış olmayacaktır. Rhodos Peraiası’nda amphora üretimi MÖ 3. yüzyıl içerisinde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla kent özellikle bu yüzyıl içerisinde Rhodos ve Rhodos Peraiası’ndan şarap ithal etmiştir ve bunu %76 oranında Rhodos’tan, %24 oranında Rhodos Peraiası’ndan sağlamıştır (fig. 41).

Halikarnassos’un MÖ 3. yüzyıl içerisinde ithalatının sadece Rhodos ve Rhodos Peraiası ile sınırlı kalmadığı, ele geçen Erken Knidos amphoralarına ait Zenon B Grubu olarak sınıflandırılan mühürlü kulplar, aynı tarihten okunamayan bir Knidos mühürü ve Khioslu üretici *Ἡγησίας*’ın amphorasına ait bir mühür yardımıyla anlaşılmaktadır. MÖ 3. yüzyıl sonu-MÖ 2. yüzyıl başına tarihlendirilen Nikandros Grubuna ait bir mühürlü kulbu da kentin bu dönem ithalat çeşitliliğine eklemek mümkündür. Bu durumda, Halikarnassos kentinde tüketilen ithal şarabın %92’sini kendine yakın üretim merkezleri olan Rhodos, Rhodos Peraiası ve Knidos’tan temin ederken %8’lik oranda diğer ithal şarap çeşitlerini de tüketmiştir. MÖ 3. yüzyıl içerisinde kentin daha farklı ithal ürünlerine de yönelmiş olduğu Çarşı ve Eski Çeşme Mahallelerinden ele geçen buluntularla da desteklenmektedir. Buna göre Miletos, Paros ve Sinope’den ithal edilen şaraplar da Halikarnassosluların ithal ürün yelpazesinde yer almaktadır¹³⁷.

MÖ 2. yüzyıla gelindiğinde, Türk Kuyusu Mahallesi kazılarında elde edilen bulgulara göre, Rhodos ithal ürünleri bir önceki yüzyıla oranla daha azalmış görünmektedir. Her ne kadar diğer merkezlerin kentteki ürünleri ile karşılaştırıldığında sayıca çok da olsalar, bu dönemde Rhodos ürünlerinin Halikarnassos’taki tüketimi, bir başka deyişle Rhodos’un Halikarnassos’a ihracatı dikkat çekici biçimde azalmıştır. Söz konusu dönem ve özellikle Rhodos mühür kronolojisine göre Period V’e denk gelen MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısı Rhodos’un Doğu Akdeniz’deki tüketim merkezlerine en yoğun ihracat yaptığı dönemdir ancak buluntular, Halikarnassos için durumun tam tersi olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, olasılıkla, Rhodos’un ticari rotasını bu dönemde değiştirdiğini ve özellikle Mısır ve Levant’a daha

137 Cankardeş-Şenol – Benli-Bağcı – Özkan, baskıda; Cankardeş-Şenol – Uzala, baskıda.

yoğunlaştığını göstermektedir¹³⁸. MÖ 2. yüzyılda Halikarnassos ithal ürünlerinin oranlarına bakıldığında, %67 Rhodos, %33 Knidos kökeni görülmektedir (Fig. 43).

MÖ 2. yüzyılda Halikarnassos'un, dönemin diğer ucuz şarap üreticisi olan Kos Adasının ürünlerine de yöneldiği ve Kos şarabının da bu yüzyıldan itibaren Halikarnassoslular tarafından tüketilmeye başladığı anlaşılmaktadır. Hem Knidos hem de Kos'tan ithal edilen ürünler MÖ 1. yüzyılda da kentte görülürken, Rhodos mühür kronolojisinin son evreleri olan Period VI-VII'ye tarihlenen bir amphora mühürü ile karşılaşılması ve bu durumun Türk Kuyusu Mahallesi buluntularının yanı sıra Çarşı ve Eski Çeşme Mahallelerinde de aynı olması, Rhodos'un Halikarnassos pazarını MÖ 1. yüzyılda geri plana attığını göstermektedir. Aslında, genel olarak bakıldığında Rhodos'un bu döneme tarihlenen amphora mühürlü kulpları Doğu Akdeniz pazarlarında oldukça azdır. Bunun sebebi de, bu dönemde düzenli mühürlemenin giderek azalması ve yaklaşık MÖ 1. yüzyılın ortalarında amphora mühürleme geleneğinin sona ermesidir¹³⁹. Bunun yanı sıra, bu döneme tarihlenen mühürlü örneklerin de restorasyonunun güç olması nedeniyle araştırmacılar bu tür mühürlü kulplara yayınlarında yer vermemekte ve dolayısıyla istatistiki bilgiler de oldukça kısıtlı olmaktadır. Halikarnassos buluntularına baktığımızda, MÖ 1. yüzyıla tarihlenen herhangi bir Rhodos mühürlü kulpu ile hiç bir kazıda karşılaşılmazken bu döneme tarihlendirilen Knidos mühürlü kulpları ile karşılaşmaktadır. Ayrıca Kos ürünleri de yine bu dönemde Halikarnassosluların tercihi olmuştur. Bir anlamda Rhodos'un yerini Kos'un aldığı sonucuna ulaşmak hatalı olmayacaktır (Fig. 44).

Kos Adası ürünlerinin Halikarnassos'a düzenli olarak ihracat edilmeye başladığı yaklaşık tarihe ilişkin bilgiye de yine Halikarnassos buluntuları yardımıyla ulaşmak olasılıkla mümkündür. Bu makalede olduğu gibi diğer yayınlarda da Kos mühürlü kulpları için genel olarak MÖ 2.- 1. yüzyıl tarihleri verilmektedir. Türk Kuyusu kazılarında ele geçen buluntulara dayanarak, MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen Rhodos mühürlerinin olmaması, Çarşı ve Eski Çeşme Mahallelerindeki buluntular arasında da az sayıda olmaları, Rhodos'un Halikarnassos'a ihracatının MÖ 2. yüzyılın ikinci yarısında iyice azaldığını belgelemektedir. Olasılıkla bu dönemde Halikarnassos'un ithal şarap talebi daha düzenli olarak Kos Adası'ndan karşılanmaya başlamıştır. İki merkez arasındaki ticari ilişkilerin, Eski Çeşme Mahallesinde ele geçen bir mühürlü kulp yardımıyla, olasılıkla MÖ 3. yüzyıldaki varlığı bilinmekle birlikte, bunun düzenli hale gelmesi bir sonraki yüzyılda gerçekleşmiş olmalıdır.

Sonuç olarak, Türk Kuyusu kazılarından ele geçen mühürlü amphora kulpları, Halikarnassos kentinin Hellenistik Dönem'de büyük oranda Dor hexapolis'i'nden ithal ettiği şarabı tükettiğini belgelemektedir. Çarşı ve Eski Çeşme mahallerinden elde edilen veriler de bu sonucu desteklemektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, kentin bu dönemdeki ithal ürünlerine ve ticari bağlantılarına ilişkin daha gerçek sonuçlar, bu mahallelerde ve diğer kazı alanlarında ele geçen amphora buluntuları ile anlaşılacaktır.

138 Alexandria'da ele geçen Rhodos amphora mühürlerinin periodlara göre dağılımı için bk. Cankardeş-Şenol 2007, 49, diagram 1.

139 MÖ 1. yüzyıl ortalarında Yunan amphoralarını mühürleme işlemlerinin sona ermesinin nedenleri hakkında bilgi için bk. Alkaç 2014, 213-229.

DİZİN***A. Özel İsimler**

Αγαθοκλής I, Kni. yön. **24**
 Αγαθοκλής III, Rh. üret. 3
 Αγάθων I, Rh. Pe. üret. **23**
 Αγησίλας, Rh. üret. 9
 Αγήσιππος, Rh. yön. 18
 Αγοράναξ, Rh. üret. 2, 5, 9 dn. 32
 Αμο(, Amor., **38**
 Αμόντας, Rh. üret. 3
 Αντίμαχος, Rh. üret. 2, 3
 Αρατοφάνης II, Rh. yön. 15
 Αρετακλής, Rh. yön. 13
 Αριστᾶναξ I, Rh. yön. 15
 Αριστείδας I, Rh. yön. 13, 18
 Αριστείδας II, Rh. üret. 5
 Αριστεύς, Rh. yön. 13, dn. 83
 Αριστι(, Rh. üret. 1
 Αριστόδαμος I, Rh. yön. **1**
 Αριστόδαμος II, Rh. yön. **2**
 Αριστοκλής, Kni. üret. **24**
 Αριστοκλής II, Rh. üret. 3
 Αριστοκράτης I, Rh. üret. 9
 Αριστοφάνης, Rh. üret. 8, dn. 49
 Αρίστων II, Rh. yön. **3**
 Αρμοσίλας, Rh. yön. **4**
 Αρχίβιος, Rh. yön. 15
 Αρχιλαΐδας, Rh. yön. 16, dn. 98
 Ἄστος, Rh. üret. 12
 Δαμοκράτης I, Rh. üret. 3, 9
 Δαμόνικος, Rh. üret. 8
 Δαμοσθένης, Rh. üret. **13**, dn. 85
 Δημ(, Kos, 32

Δημη(, Kos, 32
 Δημητ(, Kos, 32
 Δημητρ(, Kos, 32
 Δημητρι(, Kos, 32
 Δημήτριος, Kos, üret. 32
 Δημόνομος, Kos, üret. **32**
 Διογένης I, Rh. üret. 8
 Διονύσιος, Kos, üret. **33**
 Διονύσιος II, Rh. üret. 6, 7, 9-10, dn. 32
 Δῖος, Kos, üret. **34**
 Δῖος I, Rh. üret. 3
 Δῖος III, Rh. üret. **14**
 Δίσκος I, Rh. üret. 7, 10
 Διοσκουριδής, Kos, üret. 34
 Δρόμων, Rh. Pe. üret. **23**
 Δῶρος I, Rh. üret. 11
 Εἰρηναῖος, Rh. üret. **15**
 Ἑλλάνικος, Rh. üret. 7, dn. 32
 Ἐπίγονος I, Rh. üret. 6, 10
 Ἐρμων II, Rh. üret. 3
 Ἐστῆιος, Rh. yön. 15
 Εὐκρατίδας, Rh. yön. **5**, dn. 34
 Εὐφρων, Rh. üret. **12**
 Ζη(, Kni. üret. **25-26**
 Ζήνων I, Rh. üret. 8
 Ἥγησις, Khi. üret. **36**
 Ἡράκλειτος II, Rh. üret. 2
 Ἡρωΐδας, Rh. üret. 10
 Θεόδωρος, Rh. üret. 5-10, dn. 32
 Θίασος, Rh. üret. 2
 Θρασύδαμος, Rh. yön. **6**
 Ἰάσων I, Rh. üret. 2, 3
 Ἰεροτέλης, Rh. Per. üret. 8, 11, **20-21, 22**
 Ἰέρων I, Rh. yön. 17
 Ἴπποκράτης, Rh. üret. 2, 3
 Καλλικράτης I, Rh. yön. 13, dn. 84
 Καλλικράτης II, Rh. yön. 18, dn. 104

* (Kısaltmalar : Amor. : Amorgos ; Khi. : Khios ; Kni. : Knidos ; Ko. : Kos ; Rh. : Rhodos ; Rh. Per. : Rhodos Peraisi ; üret. : üretici ; yön. : yöneticisi)

Καλλικρατίδας I, Rh. γόν. 18
 Καλλιώ, Rh. üret. 2
 Κέρδων, Kos, üret. **35**
 Κλεισιμβροτίδας, Rh. üret. 9
 Κλευπίθης, Kni. üret. **27-28**
 Κλεώνυμος I, Rh. γόν. dn. 112
 Κοτῆς, Rh. üret. **16**
 Κρέων, Rh. üret. 8
 Μαρσύας, Rh. üret. 2-3, **17**
 Μενεκράτης I, Rh. üret. dn. 32
 Μένων I, Rh. üret. 7, 10, dn. 32
 Μένων II, Rh. üret. dn. 32
 Μίκυθος II, Rh. üret. 8
 Μοίρχος, Rh. üret. 5, dn. 34
 Νανῖς, Rh. üret. 2
 Ξεγάρετος, Rh. γόν. 13, 18 dn. 85
 Ξερόστρατος, Rh. γόν. 7
 Ξερότιμος, Rh. üret. 8
 Ξερόφαντος II, Rh. γόν. 17
 Όνασίμος I, Rh. üret. 11
 Πασίων, Rh. üret. dn. 32
 Πανσανίας I, Rh. γόν. **8**, dn. 49
 Πανσανίας II, Rh. γόν. **9**, 18, dn. 107
 Πανσανίας II, Rh. üret. 8, 9, **18**, dn. 104, 107
 Πολυκλῆς, Rh. γόν. 13
 Πρόθυμος, Rh. üret. dn. 32
 Σθεννίδας, Rh. üret. 8
 Σιμιλῖνος, Rh. γόν. **10**
 Σωκράτης I, Rh. üret. 7
 Σωτηρίδας, Rh. üret. 10
 Τιμακράτης, Rh. üret. 2
 Τιμακράτης καὶ Ἡράκλειτος, Rh. üret. dn. 11, 18
 Τίμαρχος, Rh. γόν. **11**, dn. 74
 Τιμοκλείδας, Rh. γόν. 18
 Φιλαίνιος, Rh. üret. 2
 Φιλώνδας, Rh. γόν. 13
 Χάρης, Rh. üret. 10
 Χαρμοκλῆς, Rh. γόν. 13

Χρήσιμος, Rh. üret. 10
 Χρυσόστρατος, Rh. γόν. **12**

B. Ay Adları

Αγριάνιος, Rh. 2
 Ἀρταμίτιος, Rh. **3**, 13, 107, Ἀρτεμίτιος, dn. 80
 Βαδρόμιος, Rh. 13, dn. 104
 Δάλιος, Rh. 13, dipnot 85
 Διόσθου, Rh. 4
 Θεσμοφόριος, Rh. 17
 Πάναμος, Rh. **13**, dn. 98, 104, 108
 Σμίνθιος, Rh. **10**
 Ὑακίνθιος, Rh. dn. 102
 Κνίδιον, Kni. **24**

C. Semboller

Amphora, Kni. **27-28**
 Gül, Rh. **4, 6, 7, 9-10, 19**
 Helios başı, Rh. 5
 Helios büstü, Rh. **15**
 Kaduseus, Kni. **24**
 Lyra, Rh. **14**, Kos **34**
 Nokta (Düğme formulu mühür), Rh. Per. **20, 22-23**
 Üzüm salkımı, Kni. **29**

D. Edatlar

Ἐπί, Rh. **2-7, 10-12**, Kni. **24**
 Καί, Rh. üret. dn. 11, 18

E. Unvanlar

δαμοργός, Kni. **24**
 ἱερέυς, Rh. 6
 ἱερέως, Rh. 6

F. Etnikon

Κνίδιον, Kni. **24**

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Alkaç 2012 Alkaç, E., Hellenistik Dönem’de Khios’da Mühürlü Amphora Üretimi ve Mühürleme Sistemleri, Mersin Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mersin.
- Alkaç 2014 Alkaç, E., “M.Ö. 1. Yüzyılın Ortalarında Yunan Amphoralarının Mühürleme İşleminin Sona Ermesinin Nedenleri”, *Olba* XXII, 213-229.
- Ariel 1988 Ariel, D. T., “Two Rhodian Amphoras”, *Israel Exploration Journal* 38, 31-35.
- Ariel 2003 Ariel, D. T., “Imported Hellenistic Stamped Amphora Handles”, *Excavations at Coptos (Qift) in Upper Egypt, 1987-1992*, *Journal of Roman Studies*, Suppl. 53, Portsmouth, Rhode Island, 193-200.
- Aslan – Özkan 2010 Aslan, E. – Özkan, G., “A Group of Commercial Amphorae at Konya Archaeological Museum”, *Trade and Production Through the Ages, Proceedings of the International Symposium, Konya, 25-28 November, 2008*, Konya, September, 8-18.
- Badaliants 1976 Badaliants, Yu. S., “La Concordance Chronologique des Noms d’Eponymes et de Fabricants sur les Amphores de Rhodes”, *SovArch* 4, 32-41.
- Badaliants 1980 Badaliants, Yu. S., “On the Chronological position of Some Personal Names at Rhodian Amphoras”, *SovArch* 2, 161-166.
- Badoud 2018 Badoud, N., “Bolli Rodii a Siracusa, Taranto e nell’area Adriatica sul Commercio del Vino e del Grano in eta Ellanistica”, *Realtà Medioadriatiche a Confronto, Contatti e Scambi tra le due Sponde, Atti del Convegno, Termoli 22-23 Luglio 2016*, a Cura di G. De Benedittis, 121-134.
- Bleckmann 1907 Bleckmann, F., *De inscriptionibus in Vasculis Rhodiis*, Göttingen.
- Bleckmann 1912 Bleckmann, F., “Zu den rhodischen Eponymen Heliospriestern”, *Klio* 12-2, 249-258.
- Börker – Burow 1998 Börker, Chr. – Burow, J., *Die Hellenistischen Amphorenstempel aus Pergamon*, Berlin-New York.
- Breccia 1921 Breccia, E., *Rapport sur la Marche du Service du Musée Pendant l’Exercice 1919-1920*, Alexandrie.
- Cankardeş-Şenol 1996 Cankardeş-Şenol, G., “Some Rhodian Stamped Amphora Handles in the Istanbul Museum”, *Arkeoloji Dergisi* 4, 38-57.
- Cankardeş-Şenol 2000 Cankardeş-Şenol, G., *İskenderiye (Mısır) Kurtarma Kazılarında Ele Geçen Hellenistik Dönem Amphora Mühürleri*, Ege Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Cankardeş-Şenol 2007 Cankardeş-Şenol, G., “Stamped Amphora Handles Found in the Rescue Excavations of CEAlex in Alexandria”, *Amphores d’Égypte de la Basse Époque à l’Époque Arabe, Cahiers de la Céramique Égyptienne* 8.1, (ed. S. Marchand – A. Marangou), Cairo, 33-56.
- Cankardeş-Şenol 2015-I Cankardeş-Şenol, G., *Lexicon of Eponym Dies on Rhodian Amphora Stamps, Volume 1, Eponyms A*, *Études Alexandrines* 33, *Amphoralex* 3, Alexandria.

Cankardeş-Şenol 2015-II

Cankardeş-Şenol, G., *Lexicon of Eponym Dies on Rhodian Amphora Stamps, Volume 2, Eponyms B-K, Études Alexandrines 35, Amphoralex 4, Alexandria.*

Cankardeş-Şenol 2015-III

Cankardeş-Şenol, G., “Astos: A Wine Amphora Producer in the Rhodian Peraea”, *International Symposium Olive Oil and Wine Production in Eastern Mediterranean During Antiquity* (ed. A. Kaan Şenol – Ü. Aydınöglü – A. Diler), 17-19 November 2012, Urla, İzmir, 233-241.

Cankardeş-Şenol 2015-IV

Cankardeş-Şenol, G., “Early Cnidian Amphora Exports to Alexandria, Egypt”, *Recent Studies on the Archaeology of Anatolia, British Archaeological Reports, International Series 2750* (ed. E. Laffi – S. Pataci), Oxford, 169-192.

Cankardeş-Şenol 2016

Cankardeş-Şenol, G., *Lexicon of Eponym Dies on Rhodian Amphora Stamps, Volume 3, Eponyms L-S, Études Alexandrines 36, Amphoralex 5, Alexandria.*

Cankardeş-Şenol 2017

Cankardeş-Şenol, G., *Lexicon of Eponym Dies on Rhodian Amphora Stamps, Volume 4, Eponyms T-X, Études Alexandrines 39, Amphoralex 6, Alexandria.*

Cankardeş-Şenol 2019

Cankardeş-Şenol, G., “Stamped Amphora Handles from the Karian Chersonesos: Loryma and Bybassos”, *Archäologisches Seminar der Philipps-Universität Marburg, Forschungen auf der Karischen Chersones, Band 1* (ed. W. Held), *Die Karische Chersones vom Chalkolithikum bis in die byzantinische Zeit, Beiträge zu den Surveys in Loryma und Bybassos, Marburg*, 119-153.

Cankardeş-Şenol – Canoğlu 2009

Cankardeş-Şenol, G. – Canoğlu, E., “Mısır-Aleksandria Greko-Romen Müzesi'nde Bulunan Düğme Formlu Mühürler (Button-Type Amphora Stamps in the Graeco-Roman Museum in Alexandria-Egypt)”, *Arkeoloji Dergisi XIV.2*, 109-160.

Cankardeş-Şenol – Benli-Bağcı – Özkan

Cankardeş-Şenol, G. – Benli-Bağcı, E. – Özkan, N., “Halikarnassos'tan Amphora Mühürleri-III: Çarşı Mahallesi Kazıları”, *Tübaked* (baskıda).

Cankardeş-Şenol – Uzala

Cankardeş-Şenol, G. – Uzala, G., “Halikarnassos'tan Amphora Mühürleri-II: Eski Çeşme Mahallesi Kazıları”, *Cedrus* (baskıda).

Chabiaras 1876

Chabiaras, D., “Inscriptions Céramiques et Amphores de Rhodes”, *RA* 1876, 295-297.

Chaby 2009

Chaby, R., *Les Timbres Amphoriques Trouvés à Tanis de 1976 à 2008*, Paris.

Conovici – Garlan 2004

Conovici, N. – Garlan, Y., “Les Timbres Amphoriques Etrangers Trouvés à Sinope (I)”, *Anatolia Antiqua/Eski Anadolu* 12, 105-122.

Conovici – Irimia 1991

Conovici, N. – Irimia, M., “Timbres Amphoriques et autres Inscriptions Céramiques Découverts à Satu Nou (comm. d'Oltina, dép. de Contantza)”, *Dacia* 35, 139-175.

Crisuolo 1982

Crisuolo, L., *Bolli d'Anfora Greci e Romani: La Collezione dell'Università Cattolica di Milano, Bologna.*

- Crowfoot 1957 Crowfoot, J. W., "Potters' Stamps", *The Objects from Samaria*, London, 379-388.
- Doğer 1994 Doğer, E., "Rodoslu Çömlekçi Hieroteles", *Arkeoloji Dergisi* II, 195-218.
- Doğer 1996 Doğer, E., "Hisarönü/Çubucak Rodos Amphora Atölyeleri Kazısı", *KST* 18-2, 235-254.
- Doğer – Şenol 1999 Doğer, E. – Şenol, A.K., "1997 Yılı Marmaris Hisarönü/Çubucak Kazıları", *KST* XX, 439-446.
- Doğer – Şenol 2000 Doğer, E. – Şenol, A.K., "1998 Yılı Marmaris Hisarönü-Çubucak Seramik Atölyeleri Kazıları", *KST* XXI-2, 293-304.
- Dündar 2017 Dündar, E., *Transport Jars and Stamped Amphoras from Patara 7th to 1st centuries BC, The Maritime Trade of a Harbor City in Lycia*, PATARA IV.3, İstanbul.
- Empereur 1977 Empereur, J.-Y., *Catalogue des Timbres Amphoriques de Medinet el-Fayoum (Crocodilopolis-Arsinoé) 1-2, Thèse de 3e cycle, Université Paris IV-Sorbonne* Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Empereur 1988 Empereur, J.-Y., "Producteurs d'Amphores dans les Ateliers de Reşadiye (Peninsule de Daça)", *AST* VI, 159-163.
- Empereur 1990 Empereur, J.-Y., "I Chronologisi ton Rhodiakon Amphoreon sti Ellenistiki Periodo", *2 Sinantisi gia tis Ellinistiki Keramiki, Athènes*, 111-112, 199-209.
- Empereur – Guimier-Sorbets 1986 Empereur, J.-Y. – Guimier-Sorbets, A. M., "Une Banque de Données sur les Vases Conteneurs-Amphores et Lagynoi-dans le Monde Grec et Romain", *BCH Suppl. XIII, Recherches sur les Amphores Grecques* (ed. J.-Y. Empereur – Y. Garlan), Paris, 127-141.
- Empereur – Hesnard 1987 Empereur, J.-Y. – Hesnard, A., "Les Amphores Hellénistiques", *Céramiques Hellénistiques et Romaines* II, 17-71.
- Empereur – Picon 1986 Empereur, J.-Y. – Picon, M., "A la Recherche des Fours d'Amphores", *BCH Suppl. XIII, Recherches sur les Amphores Grecques* (ed. J.-Y. Empereur – Y. Garlan), Paris, 105-126.
- Empereur – Tuna 1988 Empereur, J.-Y. – Tuna, N., "Zénon de Caunos et l'épave de Serçelimanı", *BCH* CXII, 341-357.
- Empereur – Tuna 1989 Empereur, J.-Y., – Tuna, N., "Hiérotélès, Potier Rhodien de la Pérée", *BCH* 113, 277-299.
- Finkielsztejn 1990 Finkielsztejn, G., *Amphores et Timbres d'Amphores Importés en Palestine à l'Epoque Hellénistique: Orientations de Recherche et Premiers Résultats, Mémoire Présenté à l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, I-II.
- Finkielsztejn 2000 Finkielsztejn, G., "Amphores Importées au Levant Sud à l'Epoque Hellénistique", *5e Epistimoniki synantisi gai thn Ellinistiki Keramiki, Athènes*, 207-220.
- Finkielsztejn 2001 Finkielsztejn, G., *Chronologie Détaillée et Révisée des Eponymes Amphoriques Rhodiens, de 270 à 108 av. J.-C. Environ, Premier bilan*, BAR-IS 990, Oxford.
- Finkielsztejn 2018 Finkielsztejn, G., "Chapter 2. Amphora Stamps", *Beth She'an IV, Hellenistic Nysa-Scythopolis, The Amphora Stamps and Sealings from Tel Iztabba* (ed. G. Mazor – W. Atrash – G. Finkielsztejn), *Israel Antiquities Authority Reports* 62, *Beth She'an Archeological Projects* 1986-202, Jerusalem, 13-126.

- Finkielsztejn 2021 Finkielsztejn, G., "Contribution of the Rhodian Eponyms Amphora Stamps to the History of the Maccabees: The Data", *The Middle Maccabees, Archaeology, History, and the Rise of the Hasmonean Kingdom*, A.M. Berlin, P.J. Kosmin (ed.), *Archaeology of Biblical Studies* 28, SBL Press, Atlanta, 193-214.
- Gaertringen 1895 Gaertringen, F. H. V., "Notae Amphorarvm Insvlis Rhodo Chalce Carpatho Inventarvm", *IG XII-1*, 175-202.
- Garozzo 2011 Garozzo, B., *Bolli su Anfore e Laterizi in Sicilia (Agrigento, Palermo, Trapani)*, Pubblicazioni della Classe di Lettere e Filosofia, Scuola Normale Superiore XXXVI, Pisa.
- Grace 1934 Grace, V. R., "Stamped Amphora Handles Found in 1931-1932 (The American Excavations in the Athenian Agora Fourth Report)", *Hesperia* 3-3, 197-310.
- Grace 1963 Grace, V. R., "Notes on the Amphoras from the Koroni Peninsula", *Hesperia* 32-3, 319-334.
- Grace 1986 Grace, V. R., "Some Amphoras from a Hellenistic Wreck", *BCH Suppl.* 13, *Recherches sur les Amphores Grecques* (ed. J.-Y. Empereur – Y. Garlan), 551-565.
- Grace – Savvatianou-Petropoulakou 1970 Grace, V. R. – Savvatianou-Pétropoulakou, M., "Les Timbres Amphoriques Grecs", In *L'ilot de la Maison des Comédiens, Exploration Archéologique de Délos Faite par l'Ecole Française d'Athènes* 27 (ed. P. Bruneau), Paris, 277-382.
- Jöhrens 1999 Jöhrens, G., *Amphorenstempel im Nationalmuseum von Athen, zu den H. G. Lolling aufgenommenen unedierten Henkelschriften. Mit einem Anhang: Die Amphorenstempel in der Sammlung der Abteilung Athen des Deutschen Archäologischen Instituts. Mainz.*
- Jöhrens 2001 Jöhrens, G., "Amphorenstempel hellenistischer Zeit aus Tanais", *Eurasia Antiqua Zeitschrift für Archäologie Eurasiens* 7, 367-479.
- Kaibel 1890 Kaibel, G., *Inscriptiones Graecae XIV*, Berlin, 563-596.
- Lawall 2007 Lawall, M. L., "Hellenistic Stamped Amphora Handles", *Forschungen in Ephesos 9.2.3: Die Basilika am Staatsmarkt*, Vienna: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften (ed. V. Mitsopoulos-Leon – C. Lang-Auinger), 28-60.
- Lund 2002 Lund, J., "H) Well A, Excavation, content, date and interpretation", *The Mausolleion at Halikarnassos, Reports of the Danish Archaeological Expedition to Bodrum 7, The Pottery, Ceramic Material and Other Finds from Selected Contexts* (ed. L. E. Vaag – V. Norskov – J. Lund), *Jutland Archaeological Society Publications XV:7*, 157-174.
- Mircev 1958 Mircev, M., *Amfornite Pecati ot Muzeja vav Varna (Les Timbres Amphoriques du Musée de Varna)*, *Arkheologiceski Institut, Epigraphika Poredinshia* 4, Sofia.
- Nicolaou 1969 Nicolaou, I., "Inscriptiones Cypriae alphabeticae", *RDAC*, 158-164.
- Nicolaou 2005 Nicolaou, I., *Paphos Volume V, The Stamped Amphora Handles from the House of Dionysos*, Nicosia.
- Nicolaou – Empereur 1986 Nicolaou, I. – Empereur, J.-Y., "Amphores rhodiennes du Musée de Nicosie", *BCH Suppl.* 13, *Recherches sur les Amphores Grecques* (ed. J.-Y. Empereur – Y. Garlan), 515-533.

- Nilsson 1909 Nilsson, M. P., Timbres amphoriques de Lindos, publiés avec une étude sur les timbres amphoriques rhodien, Exploration archéologique de Rhodes (Fondation Carlsberg) V, Bulletin de l'Académie royale des sciences et des lettres du Danemark Copenhague.
- Panagou 2016 Panagou, T., "Patterns of Amphora Stamp Distribution. Tracking Down Export Tendencies", The Ancient Greek Economy Markets, Households and City-States (ed. M. Harris – David M. Lewis – Mark Woolmer), Cambridge Books Online <http://ebooks.cambridge.org/>, 207-229.
- Panagou 2017 Panagou, T., "Handling Transport Amphoras and Amphora Stamps: The Case of the Cyclades", Protection and Enhancement of Cultural Heritage. The Case of Transport Amphorae, Proceedings of the Scientific Conference Rhodes, 30 September 2017, Ministry of Culture and Sports Ephorate of Antiquities of the Dodecanese, Rhodos, 75-85.
- Pridik 1926 Pridik, E. M., "Zu den rodischen Amphorenstempeln", *Klio* 20, 303-335.
- Reisner v.d. 1924 Reisner, G. A. – Fisher, C. S. – Lyon, D. G., Harvard Excavations at Samaria, 1908-1910, Cambridge.
- Sarikakis 1989 Sarikakis, Th. Ch., *Χιακή Προσωπογραφία*, Athens.
- Schmaltz 1991 Schmaltz, B., "KAUNOS 1988/89, Aktivitäten der deutschen Mitarbeiter", *Belleten* 55, 121-177.
- Schmaltz 2016 Schmaltz, B., *Die hellenistischen Amphorenstempel von Kaunos, Asia Minor Studien* 79, Bonn.
- Schkorpil 1935 Schkorpil, V., "Amphorenstempel von der Westküste des SchwarzenMeeres", *Bulletin de l'Institut Archéologique Bulgare* 8, 24-43.
- Sztetyło 1976 Sztetyło, Z., *Les Timbres Céramiques (1965-1973). Nea Paphos I*, Varsovie.
- Sztetyło 2010 Sztetyło, Z., *Nea Paphos VI, Pottery Stamps from Nea Paphos (Excavations in 1990-2006)*, Polish Archaeology in the Mediterranean Monograph Series 2, Warsaw.
- Şenol 2018 Şenol, A. K., *Commercial Amphorae in the Graeco-Roman Museum of Alexandria, Études Alexandrines* 44, *AmphorAlex* 7, Alexandrie, 2018.
- Şenol – Şenol 1997 Cankardeş-Şenol, G. – Şenol, A. K., "Rhodian Stamped Amphorae from Sarayburnu", *Arkeoloji Dergisi* 5, 51-61.
- Şenol – Şenol – Doğer 2004 Cankardeş-Şenol, G. – Şenol, A. K. – Doğer, E., "Amphora Production in the Rhodian Peraea in the Hellenistic Period", *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean, Acts of the International Colloquium at the Danish Institute at Athens, September 26-29, 2002* (ed. J. Eiring – J. Lund), *Monographs of the Danish Institute at Athens* 5, Denmark, 353-359.
- Tsaravopoulos v.d. 2013 Tsaravopoulos, A. – Opait, A. – Fragou, G., "Stamps on Amphorae and Lagynoi Handles from the Island of Chios", *Patabs III, Production and Trade of Amphorae in the Black Sea* (ed. L. Buzianu – P. Dupont – V. Lungu), *Pontica XLVI, Supple. II*, National History and Archaeology Museum, Constanta, 105-143.
- Wallace-Matheson – Wallace 1982 Wallace-Matheson, P. M. – Wallace, M. B., "Some Rhodian Amphora Capacities", *Hesperia* 51-3, 293-320.

Fig. 1a-b

Fig. 2a-b

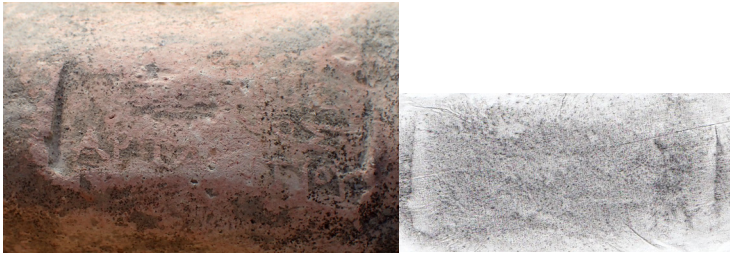

Fig. 3a-b

Fig. 4a-b

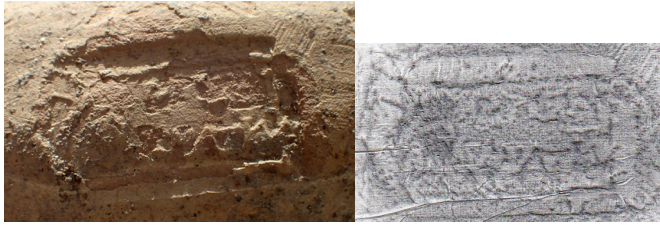

Fig. 5a-b

Fig. 6a-b

Fig. 7a-b

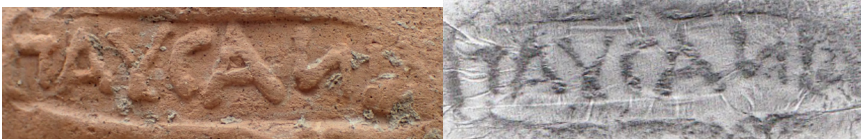

Fig. 8a-b

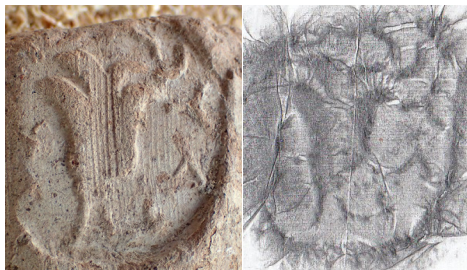

Fig. 9a-b

Fig. 10a-b

Fig. 11a-b

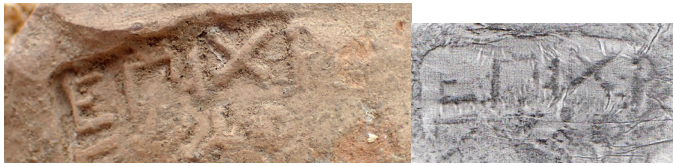

Fig. 12a-b

Fig. 13a-b

Fig. 14a-b

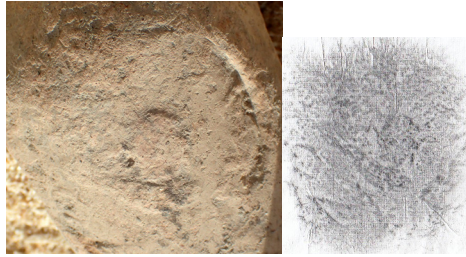

Fig. 15a-b

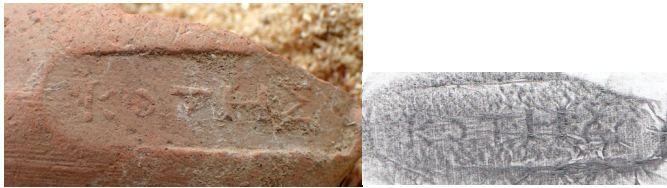

Fig. 16a-b

Fig. 17a-b

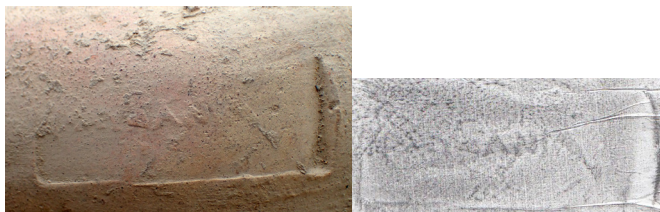

Fig. 18a-b

Fig. 19a-b

Fig. 20a-b

Fig. 21a-b

Fig. 22a-b

Fig. 23a-b

Fig. 24a-b

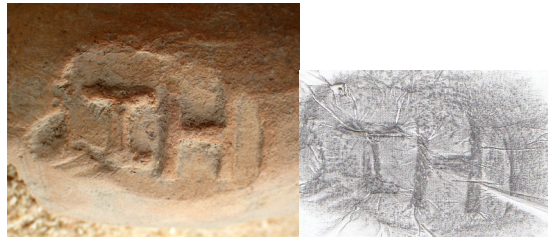

Fig. 25a-b

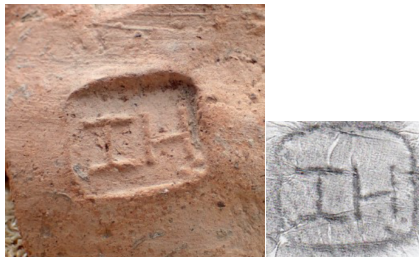

Fig. 26a-b

Fig. 27a-b

Fig. 28a-b

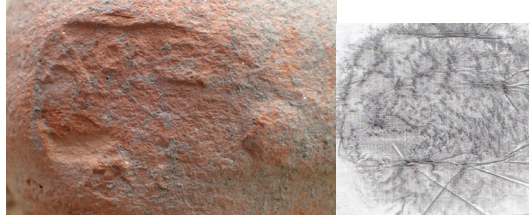

Fig. 29a-b

Fig. 30a-b

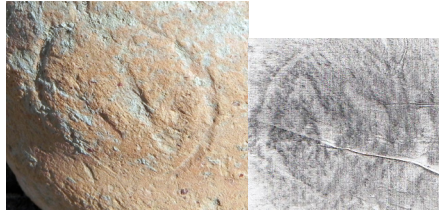

Fig. 31a-b

Fig. 32a-b

Fig. 33a-b

Fig. 34a-b

Fig. 35a-b

Fig. 36a-b

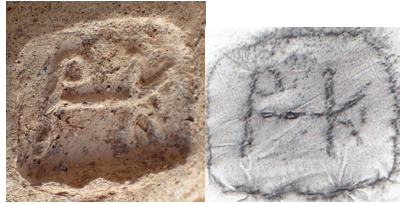

Fig. 37a-b

Fig. 38a-b

Env. no.	Köken	Mühür yazıt	Yönetici	Üretici	Tarih
1. TRK 2018-1205/1 S 9.49 (EtD 18/135A).	Rhodos	Α[ριστ]- οδάμ(<i>boustro</i>).	Aristodamos I		MÖ c. 304-c. 271
2. TRK 2017.62P. 4 S ETD 3 (EtD 17/306A)	Rhodos	Ἐπί Ἀρ[ιστο]δά- μ [ο] υ [Ἀγρια]νίου	Aristodamos II		MÖ c. 166/164
3. TRK 2017-62P ETD 12 (EtD 18/15A)	Rhodos	[Ἐπί Ἀρίστ]- [τω]νος Ἀρταμιτίου	Ariston II		MÖ c. 167/165
4. TRK 2017.62P.1/2 S ETD 4 (EtD 17/307A)	Rhodos	[Ἐπί] Ἀρμ[οσίλα] Διοσθίου <i>vac.</i> gül	Harmosilas		MÖ c. 209-c. 205
5. TRK 2018-1205/1 S 3/4 144 (EtD 18/160A)	Rhodos	Helios Ἐπί Εὐ- başı ρατίδα	Eukratidas		MÖ c. 203- c.199
6. TRK 2017.62P.1/2 S ETD 10 (EtD 17/313A)	Rhodos	[Ἐπ']ἱερέως Θρασ[υδάμου] gül	Thrasydamos		MÖ c. 219- c.211
7. TRK 2018-1205/1 S 6 78b (EtD 18/64A).	Rhodos	Ἐπί Ξενοστράτου <i>vac.</i> gül	Xenostratos		MÖ c. 219-c. 211
8. TRK 2018-1205/1 S3/4.128 (EtD 18/95A).	Rhodos	Παυσανία	Pausanias I		MÖ c. 233-c. 220
9. TRK 2018-1205/1 S5.111 (EtD 18/86A)	Rhodos	Παυσανίας <i>vac. retr.</i> gül	Pausanias II		MÖ c. 203-c. 199
10. TRK 2017.62P.1/2 S ETD 8 (EtD 17/311A)	Rhodos	Ἐπί Σιμυλί(νου) <i>vac.</i> Σμινθίου <i>vac.</i> gül	Simylinos		MÖ c. 219-c. 211
11. TRK 2017.62P.1/2 S ETD 6 (EtD 17/309A)	Rhodos	Ἐπί Τιμ- άρχου <i>sic</i>	Timarchos		MÖ c. 262-c. 247
12. TRK 2018- 1205/1 S 6 140 (EtD 18/103A)	Rhodos	Ἐπί Χρ(υσοστράτου) Εὐφρ(ονος)	Chrysostratos	Euphron	MÖ c. 266
13. TRK 2018-1205/1 S 9 68 (EtD 18/55A)	Rhodos	Δαμο[σ]- θένευς [[Π]ανάμου		Damosthenes	MÖ c. 262-c. 247 – MÖ c. 233-220 arası
14. TRK 2018- 1205/1 S1.164 (EtD 18/162A)	Rhodos	Δί <i>vac.</i> ος <i>vac.</i> lyra		Dios III	MÖ c. 198-c. 161
15. TRK 2017.62P.1/2 S ETD 9 (EtD 17/312A)	Rhodos	[Εἰρη]να[ῖ]ο[ς] <i>vac.</i> Helios büstü		Eirenaios	MÖ c. 115-c. 109
16. TRK 2018- 1205/1 S1.157 (EtD 18/109A)	Rhodos	Κοτῆς		Kotes	MÖ c. 198-c. 161
17. TRK 2018- 1205/1 S1.146 (EtD 18/104A).	Rhodos	Μαρσύα ου Θεσμοφορί-		Marsyas	MÖ c. 186-c. 151
18. TRK 2018-1205/1 S1.17 (EtD 18/123A)	Rhodos	Παυσανία		Pausanias I	MÖ c. 233 – c. 220

19. TRK 2018-1205/1 S 3/4 141 (EtD 18/158A)	Rhodos	[.....] gül	?	?	Period II (MÖ c. 234-c. 199)
20. TRK 2018-1205/1 S1.134 (EtD 18/99A)	Rh. Peraiasi	Ἱεροτέλη[ç] nokta		Hieroteles	MÖ c. 265 BC–c. 219-c. 211
21. TRK 2018-1205/1 S1.147 (EtD 18/105A)	Rh. Peraiasi	[Ἱ]εροτέ[λεως] retr.		Hieroteles	MÖ c. 265 BC–c. 219-c. 211
22. TRK 2017.62P.1/2 ETD 7 (EtD 7/310A)	Rh. Peraiasi	[.....] nokta	?	?	MÖ c. 265 BC–c. 219-c. 211
23. TRK 2018-1205/1 S3-4.139 (EtD 18/102A)	Rh. Peraiasi	Α[.....]v vac. ? nokta	?	?	Period II (MÖ c. 234-c. 199)
24. TRK 2018-1205/1 S6 78a (EtD 18/63A)	Knidos	Ἐπί δαμιόργου Ἀγ[αθοκλεου(ç) Ἀρι]- [στοκλέου(ç) Κνιδι(ο)v] sic kaduseus	Agathokles I	Aristokles	Period IV (MÖ c. 188-c. 146)
25. TRK 2017.62P.2/2 S ETD 5 (EtD 17/308A)	Knidos	Zη(		Zenon	MÖ 3. yüzyılın ortasından önce
26. TRK 2018-1205/1 S 3 45 (EtD 18/42A)	Knidos	Zη(		Zenon	MÖ 3. yüzyılın ortasından önce
27. TRK 2018-1205/1 S13.168a (EtD 18/113A)	Knidos	amphora Κλ[ευπι]θ[ο]v vac.		Kleupithes	Period VII (MÖ c. 78 -1. yüzyıl sonu)
28. TRK 2018-1205/1 S13.168b (EtD 18/114A)	Knidos	amphora [Κλευπιθε]v[ç] vac.		Kleupithes	Period VII (MÖ c. 78 -1. yüzyıl sonu)
29. TRK 2018-1205/1 S 3/4.127 (EtD 18/94A)	Knidos	Ἀρισ[.....] [.....] üzüm salkımı μω[.....]	?	?	MÖ 2. Yüzyıl
30. TRK 2018-1205/1 S3.120 (tescil dışı)	Knidos	[.....] sembol (thyrsos?)			MÖ 2. Yüzyıl
31. TRK 2018-1205/1 S3.121 (tescil dışı)	Knidos	[.....] sembol ?			MÖ 3. Yüzyıl
32. TRK 2018-1205/1 S 7 105 (EtD 18/83A)	Kos	Δημο- Νόμου		Demonomos	MÖ 2.-1. Yüzyıllar
33. TRK 2018-1205/1 S1 97 (EtD 18/79A)	Kos	Διονυσίο[v]		Dionysios	MÖ 2.-1. Yüzyıllar
34. TRK 2018-1205/1 S3.126 (EtD 18/93A)	Kos	Διός lyra		Dios	MÖ 2.-1. Yüzyıllar
35. TRK 2018-1205/1 S3-4.137 (EtD 18/101A)	Kos	sembol ? Κέρδων		Kerdon	MÖ 2.-1. Yüzyıllar
36. TRK 2018-1205/1 S3.128b (EtD 18/96A)	Khios	Ἡγησίου		Hegesias	MÖ c. 200
37. TRK 2018-1205/1 S 3/4 129 (EtD 18/97A)	Nik. Grubu	P H K A O		?	Geç 3.-2. Yüzyıllar
38. TRK 2018-1205/1 S1.15 (EtD 18/122A)	Amorgos	Αμο(			Hellenistik Dönem

Fig. 39 Bodrum, Türk Kuyusu Mahallesi kazılarında ele geçen amphora mühürleri.

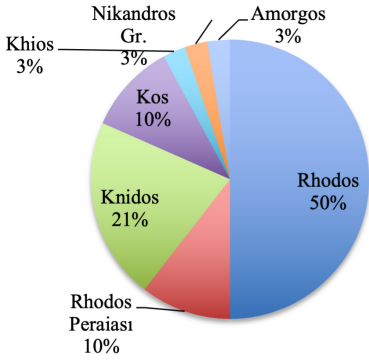

Fig. 40 Bodrum, Türk Kuyusu Mahallesi kazılarında ele geçen amphora mühürlerinin köken ve oranlarına göre dağılımı.

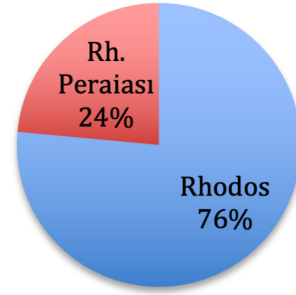

Fig. 41 Halikarnassos'un MÖ 4. yüzyılın sonu-3. yüzyılda Rhodos ve Rhodos Peraiası'ndan ithalat oranları.

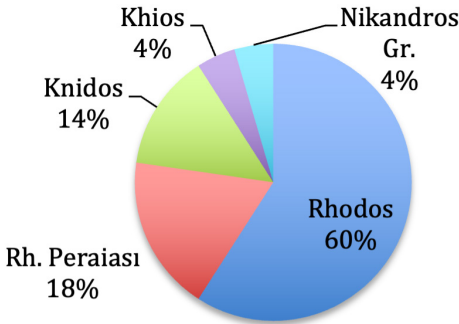

Fig. 42 Türk Kuyusu Mahallesinden ele geçen buluntulara göre, MÖ 4. yüzyıl sonu-3. yüzyılda Halikarnassos'a ithal edilen mühürlü amphoraların oranı.

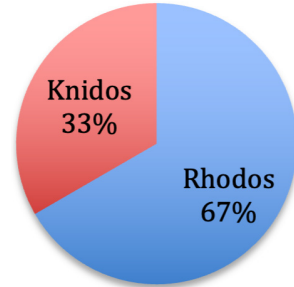

Fig. 43 MÖ 2. yüzyılda Halikarnassos'ta Rhodos ve Knidos amphora mühürlerinin oranları.

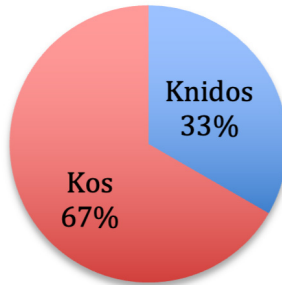

Fig. 44 MÖ 1. yüzyılda Halikarnassos'ta Knidos ve Kos amphora mühürlerinin oranları.